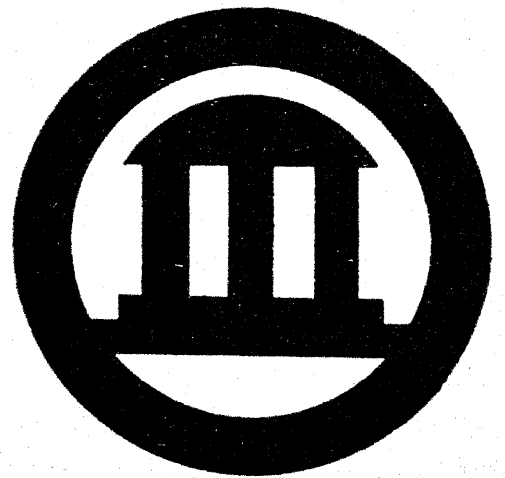

ÜLIÕPILASLEHT

1936

1

NÄÄRIKUUL

«Regina»

Eau de Cologne • Lõhnaõli
Puuder • Kreemid • Küünelakk
on kõrge kvaliteediga!

A.S.

Prov. J. LILL

TARTU

U-ü. „EMILO“

TALLINNAS, PIKK T. 17. TELF. 431-08

Tartu ladu: Riia t. 22-a. Telef. 13-65

Soovitab kõrges headuses:

*Konjakeid, likööre,
napse, viskit.*

Uudis:

*„Emlo Kuld“,
„Emlo Granat“.*

Saadaval kõikides veinikauplustes, restorani-
nides ja kasiinodes kogu Eestis.

Ilmus: Suurmeeste Elulood nr. 29.

Jaan Poska

Eesti riigitegelase elukäik. 160 lk. Hind
150 s. 10 illustatsiooniga. Kirjutanud
Ed. L a a m a n.

See on lugu eesti mehest, kes olles eraelus advokaat, võttis enda kätte eesti rahva kaitsmise suure Vene riigi vastu, alates juba Maailmasõja päevist.

Tallinna linnapeana, Eesti Ajutise Valitsuse liikmena, rahudelegatsiooni juhina jõudis ta õnneliku lahenduseni: Eesti sai iseseisvaks. Tema elulooga on kõige lähemalt seotud põnevaim ajajärk Eesti iseseisvuse arengus. Tema isik on kujukaks näiteks tolle ajastu sangarikkusest, kus unustati isislikud hüved ja taotleti ainult üht — eesti rahva heakäiku.

Seni teada olnud andmeile on toonud autor lisaks uusi, lisandavad teosele erilise tähtsuse. Autori huvitav ja elav esitusviis teeb raamatu loetavaks igale eestlasele.

Eesti Kirjanduse Selts, Tartus.

Telefon 601. Posti jooksev arve 20-36.

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

XX AASTAKÄIK

Uuel aastal

„Üliõpilasleht“ asub käesoleva numbriga juba oma 20. aastakäigu künnisele. Mitmesuguseid aegu on võinud eesti üliõpilaste häälekandja üle elada koos kasvava ja areneva eesti üliõpilaskonnaga ja külg-küljel kogu meie haritlasperega, olgu see siis „Üliõpilaste lehe“ aegadel või veel enam 1920. aastast alates „Üliõpilaslehe“ nime all. Üliõpilaskonna häälekandja oli õigusega esimesi ettevõtteid, mida üritas ühinemisele püüdev eesti üliõpilaskond Maailmasõja puhkemisaastal.

Kuigi okupatsiooni ja Vabadussõja aastail üliõpilaskonna organ püsis varjusurmas, üliõpilaselu uuesti hoovõtmisel oma häälekandja väljaandmine oli esimesi ülesandeid ja kavatsusi. 1920. aasta oktoobrikuust võib praeguse nimega „Üliõpilasleht“ üle mitmesuguste raskuste, mõnevõrra ka tõusu- ja mõõnaaegadega areneda oma tänapäeva kuju juurde.

Uude aastakäiku astudes „Üliõpilasleht“, tema väljaandja — Tartu Üliõpilaskonna Edustus kui ka „Üliõpilaslehe“ sõbrad võivad tagasi vaadata rahuldusega möödunud. Ülesseatud lootused on täitunud ja suurelt osalt sihid saavutatud. Mitte ainult kõigiti üliõpilaselu avaldusi haarates, vaid ka laialdaselt meie hariduselu sündmusi ja meie haritlaskonda liikuma pannud probleeme mitmekülgselt valgustades, ei ole „Üliõpilasleht“ mitte enam kitsas üliõpilaskondlik organ, vaid suurel määral ja õigustusega kogu eesti haritlaskonna häälekandja ja hääletorugi mitmeti.

Euroopa üliõpilasajakirjanduses, rääkimata muudest maailmajagudest, näib Eesti üliõpilaskonna häälekandja olevat omandanud väga kõrge seisukoha. Muidu üpris endateadlikud hõimunaabridki on nimetanud endi üliõpilashäälekandjatele meie „Üliõpilaslehte“ eeskujuks.

Meie suurtel kultuurilistel algatustel ja rahvuslikkuse süvendamisel, kui puudusid veel meil vastavad riiklikud keskkorraldused, ja ka hiljem, on võinud „Üliõpilasleht“ olla esirinnas sammujaid. Üliõpilaskonna Vabaduspäeva kõnelendudel oli rahva sekka ruttavatele kaasvõitlejatele rahvusliku teadvuse ning iseendasse kui rahvusesse usalduse puhumisel alles mõned aastad tagasi „Üliõpilasleht“ truuks saatjaks. „Üliõpilaslehe“ Vabaduspäeva ja Võidupüha erinumbrid möödunud aastast on võinud olla mõne meie rahvuskultuurilise keskkorralduse ja nõuandva organi liikmetele tee- ja suunanäitajateks, kui käsiraamat ja programmijuhvis.

Need õnnestunud ülesande täitmised ja võimalused kohustavad „Üliõpilaslehte“ tulevikus veel jõurikkamale tööle. Selles teadmises ootab „Üliõpilasleht“ mitte õigustuse ta veelgi hulgalisemalt eesti haritlasi ja kasvavat noort haritlaskonda üliõpilaste ja teiste näol kõige mitmekeisematelt aladelt oma kaastöölise perre kindlakskujunenud ülesannete veelgi sisukamaks ja korralikumaks täitmiseks.

Haritlaskonna tihe „Üliõpilaslehe“ ümber koondumine, majanduslikkude võimaluste suurendamist endaga kaasa tuues, viiks „Üliõpilaslehe“ veelgi kõrgemale tema suurte ülesannete täitmisel.

Mis puutub eriti „Üliõpilaslehe“ ja laiade üliõpilaringide vaherkorda, siis on see aina tihenenud. „Üliõpilasleht“ seisab praegu enam kui kunagi varem kindlasti 1920. a. püstitatud ja ikka rõhutatud nõuetel — „Üliõpilasleht“ tahab olla vahendiks üliõpilaste ühinemisel ja üliõpilaskonna kujunemisel ning tema ülesandeks on lahendada neid küsimusi, mis viimase arenemiskäik esile toob. Ta ei ole iseendas mingisugune siht, vaid vastaku kõigi

üliõpilaste tarvetele ja tema ilme määrajaks olgu nende tahtmised ja nõuded, mis aeg ühes toob.“¹⁾

Mitte sammugi neist nõudeist kõrvale astuda, selles teadmises „Üliõpilaslehe“ toimetus soovib alanud aastal ja semestril ning uue aastakäigu künnisel kõigile kaasvõitlejaile, kaas-töölistele ja sõpradele

head ning edurikast uut aastat.

*

Uues aastas möödunud „hooaja“ üliõpilaskonna tööle ja tegevusele tagasi vaadates selleks, et viskeliselt märkida mõningaid sihtjooni uueks ja 14. Edustuse viimaseks tööperioodiks, peame küll tunnistama, et möödunud aastal on üliõpilaskond, samuti kui kogu meie rahvas, üle elanud erakorralisi aegu.

Ajale iseloomulikul ümberkorralduste otsingutel ja uute tähiste püstitamisel on palju huvi keerelnud ka üliõpilaskonna ümber. „Kildkondluse kolletele“ — üliõpilasorganisatsioonidele kippus isegi matusekella helinat kuuldavale. Ringlesid kuuldused kõrgetes ametasutustes valminud või valmivatest kavadest, milliste teostamise üliõpilasorganiseerumine samuti ka keskkorraldus oleks seatud sootu uutele alustele. Siiski konkreetselt üksikasju ei ilmutatud kuskilt. Peab arvama, et niisugused kavatsused, kui neid pidi liikvel olema, jäeti kõrvale. Üliõpilaskond näeb healmeel, et niisugused kavad ka päevavalgust ei näekski.

Vististi suurelt osalt tingitud sellest ajavaimust on tunduvalt püsivalt peetud pilke niõelda üliõpilaskonna „näppudel“ ja vähemalgi võimalusel on suur kära lahti olnud.

Aegade jooksul on mõned meie üliõpilasorganiseerumise vormid olnud väga tugeva avaliku arvamise arvustuse objektiks. Möödunud suvel võis aga märgata, et vähemalt osa ajakirjanduse sõelumised üliõpilasküsimustes hakkasid kanduma tervele üliõpilaskonnale. Sõnavõttud avastasid „kohutavaid“ vigu meie üliõpilasorganisatsioonides. Kuid nende olemasolus tekkis siiski ka vaidlusi ning suur osa etteheiteid osutus vähepõhjustatuteks.

„Üliõpilaslehe“ möödunud semestri esimene number — 9 — oli üliõpilaskonna kaitsepositsiooni asumise sissejuhatuseks. Mitmeti tegidki autoriteetsed sõnavõttud meie üliõpilasorganisatsioonide ülesannete, tööviiside ja sihtide ning kujunemise ümber õhku puhtamaks. Alles aasta lõpukuul oli üliõpilaskond uuesti asetatud endakaitse uute õiendamiste ja seletuste ette. Seekord tuli minna isegi valitsusvõimude esindajatele tõelike olukordi selgitama. Järgnenud üksteise mõistmise kinnitamisest lubavad loota, et üliõpi-

laskonna juhatusel käesolev aasta ei kujune sedavõrra „seletuste ajaks“, nagu seda suurel määral oli möödunud semester, vaid et saadakse kord rahulikult asuda otsuste ootavate tööülesannete juurde.

Nimetatud kaitseisak aga on üliõpilaskonna sisemiselt tihendanud, kuigi vahest kallaletungid sootu muid sihte taotlesid. Üliõpilaste laiades ringides oleme kuulnud üliõpilaskonna viimaste seletuste puhul täielikku rahuldust, heakskiitu ja usaldust.

Niisuguses lahingtõrje olukorras uude aastasse minnes on üliõpilaskonna suurematest tööülesannetest esmajoones nimetatav lubatud ja algatatud esindus- ja üliõpilaskohtu korra viimistlemine ja rakendamine. Need on määrused, millele võib õigusega omistada mõnevõrra isegi suuremat tähendust kui 1931. a. saavutatud „Üliõpilaskonna põhimäärustele“.

Vana-aasta viimasel üliõpilaskonna juhatuse koosolekul võeti vastu algatuslik otsus teatud organisatsioonide vahel mõnd aega püsinud ebaloomuliku, vahekordade katkestuse näol püsinud olukorra likvideerimiseks. Lähematel päevadel on asjaomaste organisatsioonide juhid kutsutud üliõpilaskonna esimehe jutule, kes neile teatavaks teeb üliõpilaskonna juhatuse seisukoha ja nõuab vahekordade kiiret ja luleseadmist, kusjuures üliõpilaskonna juhatus ei keeldu vahelsobitaja ülesannetest.

Selle otsusega on üliõpilaskonna juhatus astunud õieti alla oma kõrgelt pjedestaalilt üliõpilaselu argipäeva, püüdes jõudumööda korrastada tekkinud lahkelsid. Kahtlusetu on see tublim kui seni kombekssaanud deklaratiivsed hukkamõistud ühele või teisele asjaomasele poolele, kui vahejuhtumid igasuguse piiri näisid kaotavat.

Eelpool nimetatud esindus- ja üliõpilaskohtu korra viimistlemine ja rakendamine isegi on suurtöö, mille kõrval vaevalt maksab enam teisi jooksva loomuga ülesandeid poolaastaks loetlema hakata. Esindus- ja üliõpilaskohtu korra valmistamisega üliõpilaskonnale 14. Edustus püstitab endale väärika mälestuse omariikluseaegsesse üliõpilaskondlikku töösse.

Need korrad eelnõu kujul välja töötada, organisatsioonidele tutvustamiseks saata, Edustusele esitada ja hiljem ülikoolile veel kinnitamiseks saatmine kui üliõpilaste kohustuslik korraldus, on aegaviitev töö üliõpilaskonna juhatusele, aga nüüd juba paratamatu.

Siin avaneb ka tarvidus ja ülesanne üliõpilaskonna juhatusele, arendada kõige tihedamat ühendust üliõpilasorganisatsioonidega. Meie oludes on üliõpilasorganisatsioonid ikkagi üliõpilaskondliku korralduse aluseks suuremal määral kui seda üliõpilaskonna edustuse ja juhatuse varjus nä-

¹⁾ „Üliõpilasleht“ nr. 1. 1920. „Üliõpilaslehe“ saamislugu ja ülesanded“.

hakse. Nemad ja nende liikmed on suuremad üliõpilaskondliku töö tegijad. Tegelik elu näitab, et organiseerumatud üliõpilased, kes endid küll mõnel korral arvuliselt tahavad üpris suureperelisena õigustada, ometi üliõpilaskonna üritustest sageli jäävad hoopis kaugemale. Üliõpilasorganisatsioonid on ka kogu üliõpilaselu traditsioonide, kommete ja tõekspidamiste arendajaks olnud.

Seda enam tuleb püüda eelnimetatud laiaulatuslikkude kordade koostamisel üliõpilaskonna juhatusel ja Edustusel pidada tihedat sidet üliõpilasorganisatsioonidega — ja seda mitte ainult nende noorema tegevperega, vaid ka küpsema ja vanema vilistlaskonnaga. Alles tiheda ja hõõrumisteta koostöö tulemusena võime saavutada korrad, mis kindlustavad üliõpi-

laskondliku terviku kujunemist niisuguselt, nagu seda küllalt põhjendatud ja nagu seda kainelt mõtlejad püüavadki.

Aeg võiks selleks küps olla. Ikka enam kuulud selleks soove ja hääli.

Üliõpilaselu korraldiste teostajad — üliõpilaskonna edustus, juhatus ja toimkonnad ning teiselt poolt üliõpilasorganisatsioonid, samuti aga ka kahtluseta n. n. organiseerumatud üliõpilased, lähemale üksteisele selleks, et kujundada head ja mõradeta üliõpilashoone! Selles teadmises uuel aastal enam uusi kive üliõpilaskondliku ehituse jalale ja müüridesse, et sellest kasvaks võimas ja eeskujusid pakkuv hoone. Selleks jõudu!

V. Pärtelpoeg.

Üliõpilasorganisatsioonid — Eesti arenguloo nurgakivid

Üliõpilasorganisatsioonid kaasaegses Eestis oma väljakujunenud seisukohtade, kasvatusüsteemi ja nendega tugevasti liitunud vanemast generatsioonist koosneva liikmeskonnaga vilistlaskogude näol annavad ajapildile ilme sügavamalt kui kusagil mujal maailmas. Mõisted eesti haritlane ja üliõpilasorganisatsioon on kujunenud kaksikvendadeks. On isegi niikaugele mindud, et inimese kohta enne öeldakse ta kuuluvus organisatsiooni ja alles siis ta isiku kriitika. Ütle, kuhu sa kuulud, ja ma ütlen, kes sa oled! See nähe, et meie haritlaskond juba ülikooli astudes end suures enamuses teatud raamidesse surub ja peale stuudiumigi ei moodusta ühtlast hajuvat massi, nagu näit. Skandinaavia mail, kus ülikooli värvate sulgedes katkeb ka side Alma Materiga, on eriti viimaseil aastail meie avalikkuses üsna tihti kõnesse võetud. Sageli kaugeltki mitte objektiivselt ja hindavast seisukohast. Korrutatakse jutte haritlaskonna tardunud tsunftivaimust, killunemisest ja püütakse jõuda lõpptulemuseni, et meie intelligents oma praeguses sisemises killustatud olekus pole küllalt paindlik suurte üldrahvuslike ülesannete teostamiseks. Seisukohavõetud üliõpilasorganisatsioonide praeguse struktuuri ja süsteemi vastu vihjavad kõik reformide tarvilikkusele. Nii üha levib ja süveneb eesti haritlaskonnas arvamine, nagu ootaks üliõpilasorganisatsioonid kui eesti intelligentsi arenguloo ajaloolisi vorme ümberkorraldamine. Pealegi veel seetõttu, et üliõpilasorganisatsioonide kui ühiskonna kindlaimeliste vormide vastu on juba astunud samme õige mitmel muulgi maal. Paljudki mõtteavaldused üli-

õpilasorganisatsioonide küsimuse ümber kannavad meil aga liialt targutavat, pealiskaudset — isegi asjatundmatut ilmet. Ei osata näha tõsisasja, et organiseerunud akadeemiline noorpõlv kasvab nii seltsides kui ka korporatsioonides hoopis teises vaimus kui vabariigi alguaastail. Nüüdne noorpõlv sirgub teadlikuna oma ülesannetes iseseisva Eesti vastutusriikka liikmena. Nüüdne noorpõlv on muutunud ka kriitilisemaks ja kaaluvamaks. Enne mõeldakse — siis öeldakse.

Kuid eesti üliõpilasorganisatsioonidel on veel teine hoopis tõhusam pale. Üliõpilasorganisatsioonides kajastub ju kogu Eesti ühiskondlik ja kultuuriline areng. Iga eesti haritlaskonna elus uut sünnitanud liikumine, kurve, on tekitanud kolde — üliõpilasorganisatsiooni — kus ajamendi ideed on kristalliseerunud ja leidnud teravaima väljenduse ning teadlikuma arendaja.

Meie ühiskondlikku ja kultuurilist arengulugu on vaadatud küll poliitiliste suunalikumiste, küll ajalehtede jne. seisukohalt, kuid kuski pole määritletud üliõpilasorganisatsioonide osatähtsust selles arengus. Ja ometi on üliõpilasorganisatsioonide osa püsivaim, traditsioone loovki, milliste puudumiste pärast on meil ju nii sageli nurisetud. Poliitilise elu ummikuteגי põhjusi on mõnikord otsitud traditsioonide vaesusest.

Kiirpilk meie üksikuile organisatsioonidele, nende tekkimistingimusele, osatähtsusele aitab valgustada eelpool toodud väiteid. Peaks igitahes näitama, et üliõpilasorganisatsioonid on Eesti ühiskondliku ja kultuurilise arengu põhi-

vara ja nurgakivid. Mitte üksikud isikud ega päevahuvidest tingitud rühmitused ei kannu eesti vaimu, vaid selle häll on intelligentsi koondumistsentrumites — suurel määral eesti üliõpilasorganisatsioonides. Eesti esimese ärkusaja otsene sünnitus, hiljem tolle aja rahvusliku ja rahvuskultuurilise vaimu kandja on ju vaidlematult Eesti Üliõpilaste Selts. Ärkusaja saavutused kultuurilisel alal just kogu ja n a vähem loojana, eestluse sihtide, eesti haritlase ja üliõpilase mõiste kujundamises on vastuvaidlematud. Meie ei saaks ärkusaega hästi mõista, kui puuduks laulupidude, põllumeeste, kirjameeste, laulu- ja mängu jne. seltside kõrval haritlaskonna ühendav ja liitev kolle — üliõpilasorganisatsioon. Esimest Eesti elu suuremat murrangunähet kandis suurel määral Eesti Üliõpilaste Selts. Sama organisatsioon on viinud neid ideid edasi, hoidnud eesti esimese haritlaspõlve pärandit, ajakohastanud ja andnud selle kaasajale edasi.

Mõõduandvaks teguriks eesti arenguloos kujunes 19. sajandi teisel poolel ka Peterburi koondunud eesti asundus. „Peterburi patriootide“ ring — eesotsas prof. J. Köleri ja dr. P. Karelliga, võttis omale õieti vahendaja osa kodumaa rahvuslaste ja suure ida naabriga. Kui Eestis eneses on ärkusajal märgitav saksa keele ja traditsioonide mõju, siis Peterburis tekkis selle liikumise teine pale — iseteadvam, käremeelsem, rohkem kalduv slavismi kui germanismi poole. Ei saa väita, et Peterburi isamaalaste ja nende kodumaiste mõttekaaslaste võitlus eestluse eest — eriti venestamise hämarail aastail — oleks olnud vähem viljakandev kui Tartu ärkusaja tegelelastel. Seegi liikumine otsis omale vormi ja leidis selle peale lühemaid ettevalmistusi 1880-tes aastates tekkinud esimeses Peterburi eesti üliõpilaste organisatsioonis — „Sõbrade salgakeses“, millest aja vältel välja kasvas E Ü S „P õ h j a l a“.

Sajandi vahetus tõi meil n. n. teise ärkusaja, mis tähendas uut rahvuslikku, hariduslikku, majanduslikku tõusuperioodi ja reaalsemat ning kriitilisemat suhtumist ellu. Selle ajastu näheteks on tööndusliku tegevuse elustamine linnades, maa selgroo sirmumine, põllumajanduse stabiliseerumine. Sajandi vahetusel hakkas ka alles tõelise eesti haritlaskonna pale kujunema. Eesti keel võitis ärkusaegse saksasõbralikkuse positsioonid, ja polnud vähe neid, kes peale slaavi ja germaani kultuuri tundsid huvi veel õhuakna avamisest L ä ä n e - E u r o o p a s s e. Tagamaa — eesti põldur oli juba nii jõukaks muutunud, et suutis võimaldada haridushimulise noorsoo voolu läände. Suureks õppiva eestluse tsentrumiks kujunes sel perioodil Riia oma polütehnikumiga. Teine ärkusaeg hakkas

saatma kodumaa tööpõllule majanduslikult ja tehniliselt maad ülesehitavaid jõude — humanitaristide asemel majandus- ja teoinimesi. Teise ärkusaja üheks oluliseks nähteks ja koldeks, kust uus generatsioon võrsus, kujunes Riias — esimene eesti korporatsioon „V i r o n i a“.

Kuid 1905-gi aasta sündmused ei jätnud meile ainult põletamiste, tapmist ja protestmiitingute näol jälgi, vaid eesti intelligents reageeris neile sügavamaltki. Tekkisid rühmitused, kes ajajärgu ideid tahtsid süvendada, neis peituvat positiivset elementi edasi kanda. Tundus „tarvidus keskkoha järele, mille ümber oleks koondunud kõik, kellele tahet võidelda kasvava poliitilise ja ühiskondliku reaktsiooni vastu, revolutsioonilise liikumise ideid edasi kanda ja selle tegelasi toetada ja kaitsta“*). Poliitiliselt radikaalse, sotsialistliku maailmavaatega, usuliselt vabameelse eesti haritlaskonna organiseerumise vormiks ja kantsiks kujunes E Ü S „Ü h e n d u s“, asut. 1906. a. Radikaalsete vaadete läbimurre 1905. a. sündmuste mõjul on ilmselt meie ühiskondlikku arengusse sügavaid jälgi jätnud ja peale EÜS „Ühenduse“ põhjustas teiseigi radikaalse ilmega haritlaskonna koonduskolde ja nimelt Riias Ü S „L i i v i k a“ näol.

Seni kuni puudus meil riiklik iseseisvus, ettenägelik rahvuspoliitika, jäi üliõpilasorganisatsioonide üheks ülesandeks ka eestluse säästmine. Teame, et Riias võitles saksastumise hädaohu vastu „Vironia“. Samasugune kindel löögi-grupp oli vajalik ka Idas vene mõjude tõkestamiseks. Õppiva eestluse rahvusmentaliteedi säästmise Venemaal tegi omale eriuülesandeks k o r p. „R o t a l i a“. Nimetatud organisatsioon ei piirdunud ainult sellega, vaid hiljem seisis eelvahina Läänes — Berliinis, koondades enda ümber neid, kes olles võõras ümbruses ja võõras kultuuris, kaugel kodumaast, pidid jääma seotuks kodumaa ülesannete ja huvidega**).

Kuid eesti üliõpilasorganisatsioonid *kogumina* ei peegelda ainult maa ühiskondlikke ja kultuurilisi liikumisi, arengu tõusu ning mõõna perioode, vaid on tekkinud kitsamategi nähete puhul ning rakendunud nende ideede teenistusse.

Eesti naine algas veerand sajandit tagasi teadlikumat võitlust oma ühiskonnas kaasaraakimise õiguse eest. Alles peale 1905. a. revolutsiooni, kui hakkasid puhuma vabamad tuuled, avanes naistel võimalus kõrgema hariduse lätele juurdepääsuks. Võitluse lipukandjaks naise õiguste eest sai kohe üliõpilasorganisatsioon — nimelt Eesti Naisüliõpilaste Selts. Nimetatud organisatsiooni ajalugu on õieti eesti

*) A. Palvadre, „Üliõpilasleht“ 1926, nr. 11, lk. 191.

***) „Korp! Rotalia 1913—1933“.

haritud naise tekkelugu. Lõpuks meie kaasaja naisliikuminegi elab nendest jõutagavaradest, mis pandud tallele; ja meie naisliikumine oleks rajatud liivale kui tal puuduksid kasvulavad, kuhu ulatuvad juured ENÜS ja teiste naisüliõpilasorganisatsioonide näol.

Peale vabadussõja-keeriste riigi loomisperi-ood tõi meile uue olukorra, tekitas ülevoolavalt palju uusi ideid. Just kultuurilisel alal taheti ümber orienteeruda, vabaneda mineviku pärandusest ja leida uut oma-suunda. Leidus palju „nooruse tuulist romantikat“, protesti konventsionaalsuste vastu. Üheks „tormide ja tungide“ ajastu vaadete väljendajaks kujunes E Ü S „Veljesto“. Nimetatud organisatsioon on aastate vältel koondanud oma ümber radikaalseid, kultuuritahteliselt mõtlemaid haritlasi, loonud otse oma ette voolu ja jäänud kindlalt piiritletavaks teguriks eesti kultuurilises elus.

Pealevabadussõjaaegsed protestitüübid oma pärasuse ja enama vabaduse suunas said mõõduandvaks korp. „Reveliagi“ asutamisel. Huvitaval kombel naiskorporatsioonide tüübi tekkimine „Filiae Patriae“, „Indla“ näol oli just põhjustatud opositsioonist vabameelsuse vastu. Seegi organisatsiooni tüüp loob eesti naise arengusse eluõigusliku joone.

Antud ruttav ülevaade näitab, et kõik suuremad murrangud, liikumised eesti kultuurilises ja seltskondlikus elus on oma teravaima väljenduse saanud üliõpilasorganisatsioonid. On tõsi, et nim. organisatsioonid näivad olevat liikumiste järelduseks. — Ajaliselt on küll vaadeldud liikumised enne tekkinud, kuid üliõpilasorganisatsioonid on tegelikult kujunenud iga meie ühiskondliku eluõigusliku nähte südikaimaiks edasikandjaks.

Ka nimetamata jäänud üliõpilasorganisatsioonid seisavad üks vähemal, teine enamal mää-

ral Eesti arenguga seoses ja täidavad siin kultuuriliste valvepostidena õigustatult oma osa.

Eeltoodute puhul on aga otse ilmne üliõpilasorgide vahenditu side haritud Eesti tõusulooga — nad on meie kultuurilise ja ühiskondliku arengu vormid. Võiks isegi rääkida seadusepärasusest ühiskondlike ideede liikumise ja üliõpilasorganisatsioonide tekkimise vahel. Ajalugu näitab, et suurem enamik üliõpilasorganisatsioone, mis on loodud kunstlikult, mis pole aja momenti kajastavad intelligentsi koonduskohad, ei suuda jääda püsima ja hääbuvad. Elu ise nivelleerib kõik kunstlikud sünitised, millel puudub ülesanne ja osa Eesti ühiskonnas.

Tänapäeval aga seisame tõsiasja ees, et näib nagu oleks eesti haritlaskonna kandejõu kohaselt küllaldane arv üliõpilasorganisatsioone olemas ja nagu oleks võetud eeldused uute tekkimiseks. Lähemal vaatlusel pole see ometi nõnda. Üliõpilasorganisatsioonid on tänapäevalgi kultuuriliste ja ühiskondlike ideede viljeldajad ja eestvõitlejad. Nad pole ainult ajaloolised vormid ja mineviku pärandus, vaid arenevad ise ajaga ning mõjustavad uute jõudude tööpõllule saاتمیسega eesti rahva elukäiku.

Üliõpilasorganisatsioonide osatähtsus kaasajal ja nende ülesanded tänapäeva Eestis on „Üliõpilaslehe“ veergudel juba varem leidnud käsitlemist. Võrdlevad andmed minevikust peaksid üliõpilasorganisatsioonidele tänapäeva ülesannete külluse kõrval andma ka ajaloolisest seisukohast õigustava tausta.

Üliõpilasorganisatsioonide osa Eesti viimase 70 aasta arengus on seega hoopis ulatuslikum kui pealiskaudsel vaatlusel näib ja vääraks ka selles suunas enam hindamist ning valgustamist.

Edg. V. S.

Vilmar Adams

AATOMITEPURUSTUS

Looleid uueks elumõistamiseks

I

Moto: Õige mõiste on tähtsam kui leib.

Senikaua kui Eestimaa ajalugu oli baltisaksa uurijate kätes, polnud kodumaa ajaloolaste mitmepõlvikkuses hoolsas töös meist eestlastest juttugi. Enneisesesusaegse ajaloo-standardteose, dr. E. Seraphim'i „Liivimaa ajaloo I—II“ tuhandest leheküljest ei ole a i n u s k i pühendet neile, kelle põlist eluruumi teos käsitleb: autor nagu kõik ta õpetet kolleegadki lihtsalt ei näe maa pärisrahvast ja ainult kui juhuslik eksootika vilk-

satab hetketi ja kaob tabuuna „mittesakste“ nimetus, kelle osatähtsusest „Liivimaa ajaloos“ aga midagi ei kuulu. Sama sõgedusega avati veel 1918 Tartus ülikool mitte enamus-, vaid mõneprotsendilisele vähemusrahvusele, hoolimata mõne oma mehegi, näiteks eestisõbraliku dr. Friedrich v. Stryk'i hoiatusest.

Nii kirjutati, nii „tehti“ ajalugu meie maal kuni viimase ajani. On arusaadav, et sellele pidi tulema reaktsioon, kui maa pererahvad asusid ise

oma saatuse juhtimisele ja et selles reaktsioonis kõlgu, kaldub ajutiselt teisse äärmusse. Baltisaksad tahtsid kõige meelsamini maa pärisrahvaid ajalooliselt näha olematuiks — vastne poliitiline ajalootõlgendus Lätis ja Eestis kõneleb meeleldi nende rahvaste tuhande-aastasest suurest ajalooast. Aga mitte ainult poliitikud, vaid ka ajaloolased on nüüd tänuväärsest muutunud vaatluse aspekti ja nüüd on viisiks eesti ajalukku kokku kanda kõik, mis aga andis erueerida maa-rahva kohta. Kuid seegi „uus prill“ ei suuda nõudlikumale lugejale sisendada eestlaste ajaloo kontseptsiooni, kuna muistsest iseseisvusest ja viidi pakkuda peamiselt ainult arheoloogiliste leidude ning aktsedentsete teatmekeste pimekott ja vastastikuste röövretkede edasi-tagasi; „seitsmestsajast aastast“ jällegi ainult sunnismisuse arengut ja mõni pügal „talupoegade seisukorra“ kraadiklaasi.

Ja selles pole muidugi „süüdi“ meie nii tublid ajaloolased, sest nad on teadlased, mitte pastorid, luuletajad ega dialektikud, kes nõustuksid tõlgendustega asendama fakte.

Teised seadused on maksmas nende jaoks, kes tahavad vormida olevikku ega saa omaks võtta objektiivset ajaloolist vaatlust. Ühes programmilises sõnavõtus kõneles üks me praegu esinduslikumaid riigimehi me suurest ja vanast ajalooast, kuid enamiku silmis see on esialgu alles dialektika, kuna isegi täiesti rahvuslikule optimismile joonduv uus „Eesti rahva ajalugu“ ei too meile sellekohaseid fakte. Ajaloolise distantsvaatluse ja propagandilise lähisvaatluse vajadused on mõnevõrra vastuolus ja veel me ei tea õelda lõplikult sedagi, kas mitte praegune hämarus me teadmistes esivanemaist pole mõnes suhtes paremgi, kui ajaloolise helgiheitja halastamatu jupiterivalgus, olgu see värvit või täitsa värvitu. Freudismi ja teiste alateadusõpetuste ajastul pole ka raske lihtsalt paigutada kogu me „ajalugu“ — rahva alateadusse ja selle elegantse tõlgendusega võiks leppida, kui rahvaluuleteadus, muinasteadus, rahvateadus ja hingeteadus ei valgustaks neidki regioone. Aga meie rahvahinge uurimine on paljastand selles raskeid mürgitusnähteid: niipea kui aga uurija võtab juhtlauseks *amicus Lembitu*, *amicus Jakobson*, *sed maxima amica veritas*, ta peab möönma orirahvamentaliteedi lajutamist meie rahvaluules. Kadedus, ja tagedus, eestlaste traagiline isolatsioon ühiskonnast, primaarne pahatahtlus ja vankumatu egoism pühitsevad siin otse orgiaid. Libahuntide ja kadesuude, tallajate ja vampiiride, läbilööjate, krattide ja igasuguste kaasanimiselt varavedajate õhustik on sobimatu iga eetilise maailmasuhtumisega nagu tuli veega. Kui armastame oma tulevikku, siis peame küll suurema osa sellest pärandusest jätma muuseumidele. **Varjata mürgitusi ja ajaloolisi haavu — tähendaks**

ju neid jätta mädanema ravimata. Aga vaadake vaid ringi ja te peate andma õiguse folklorist dr. Looritsale, kes — riikliku auhindamisega tunnustatud uurimuses — ütleb me rahvausundi kajastuvast maailmavaatest: „igasugu varavedajate ja tulutoojate, tuulispeade ja tulihändade, puukide ja krattide, tontide ja kuradite maailm, mis on kihvtitanud meie rahva hinge nii põhjalikult, et kiusleva ja kadetseva, jonnleva ja tigetseva, umbuskliku ja pahatahtliku moonaka vaimust me pole vabanenud veel siiani.“

Isiklikult ma ei pea küll seda me rahvaluulelist „*tulu mulle, kahju sulle*“ -vormelit kuigi omapäraseks, sest kohtame seda alatasa hingehaiguste arstlikus kasustikas (näiteks Stekeli „*Störungen des Trieb- und Affektlebens*“ kõigis köidetes) — aga igatahes see esineb silmapaistvalt me esivanemate maailmavaates.

Vist teeksime hästi, kui kustutaksime oma rahvuslikust aktiivast kõik vabadele inimestele kõlbmatud pärandusosad, nagu pangad kustutasid tsariaegse paberraha. Nendega me ei saa kaugele, ja pole meil ka vaja neid tõike meeldivamaks tõlgendada. Sest me ülesanne ei ole mitte igal tingimisel ajaloo loomine minevikus, küll aga tulevikus. Ajaloo mitte paljasõnalisest ilukõnelemisest, vaid tegevteos. Ja see ei pea saama kuidagi küsitavaks, kuna selleks meil sugugi ei puudu eldeid.

Kui me pole pärinud minevikult sügavat kultuuri, siis ometi pärisime ühe suure vara: kõrgekvaliteedilise elujõu. Ajaloolisest vintsutisest on eestlaste tõug osutund üsnagi hävitamatuks. Karm looduslik ja ajalooline väljavalik, mis on korduvalt sõelund me rahvastikku — on pärandand olevikule hinge tugevusest eliit-rahva, kelle elujõud on murdumatu, kelle loomulik intelligents on kõrgemaid maailmas. Ja sellise materjaliga me ei peaks hankima tuliüena seda ajalugu, mida ikkagi ei saa esile manada paljasõnalisuse *laterna magica*?! Eriti veel kui tõmbame tegevuslavale ka selle osa rahvast, kes seni elas allpool ajaloo läve.

Olgem ausad ja julged, nagu see sobib me nii võidukalt arukale rahvale. Mõõngem: jah, meie ei olnud ajalooa rahvas, kuid oleme selleks saamas. Mõõngem: aktiivne ja teadlik eesti ajalugu algab XX-dal sajandil!

(Muidugi võib ju vaadelda ka teisiti: üks populaarne maailmaajalugu ilukirjaniku sulest alustab kambriumist ja käsijalgetest. Kuid me vanemat ajalugu — isegi veel ärkusaegseid rahvuslikke liikumisi — iseloomustab eestluse passiivsus ning selle sekundaarne tähtsus kodumaa saatuse kujundamisel: see jutustab vähem sest, mis meie tegime kui mis meiega tehti. Seepärast tavalisel eestlasel tekib küsimus, kas maksabki iga-

päevse elu tarbeks alustada me ajalugu varasemast ajapunktist, mil aga eesti elu on ajalooliselt haaratav, eelnevat passiivsuse-ajastut uue elutunde huvides vaadeldes kui omamoodi eelajalugu — vähemalt kuni pole faktides selgunud muistse iseseisvusaja positiivne pilt. Mõistagi ma ei kõnele siin mitte teaduslikust vaatlusest, vaid igapäevases elus rakendatavast kontseptsioonist.)

Umbes selline on vist ka esimese iseseisvusaegse generatsiooni loomupärane arusaam eesti ajaloost, kellele võõrastavana tundub nii endine jutt seitsmesajaaastastest orjapõlvest kui ka praegune me suurest ajaloost. Neile eesti ajalugu algab tõeliselt koguni alles 1917 — kuid nad ei kahetse seda sugugi: esiteks ka ajaloolises noorus on omad paremused ja teiseks — algus oli hea! Sest seda peab mõõnma kriitilisemgi asjakäigu väärtaja: Eesti riigi esimesed 17 aastat on — juba ajaloo aspektilt vaadatuna — välispoliitiliselt hiilgavad, sisepoliitilisedki saavutised (näiteks maa-reform) pole sugugi väiksed, oleme auga andnud poliitilise küpsuseksami, oleme juba vabariigi algpäevil eksponeerinud üksikuid riigimehi, keda julgesti võib võrrelda vanade kultuurirahvaste juhtivate poliitikutega.

Kõigest sellest on küllalt, et vabastada eesti rahvas tuntud „700 aasta“ alaväärsuskompleksist. Me salgamatult oriminevik — mis juba on kauge-nend väljapoole isiklike kogemuste piire — ei tarvitse meid rõhuda veel sellegi pärast, et ka kõik teised rahvad on samuti olnud orjad ses rahvaosas, mis tänapäeval tuleb arvesse. Sest keskajal valitsenud aadlikhiht on ju kõikjal samuti pühit ajaloo roolikohalt kui me sundijad baltlased. Meil pole põhjust resentimendiks, kuid meil pole põhjust ka selle kramplikuks ülekompanseerimiseks teaduslikkude ja retooriliste vagajuttudega — mis ju samuti osutab veel püsivale seemisele sõltuvusele tollest alaväärsuskompleksist. Ikka eestlaslikult-kainelt, mitte lätlaslikult-suurustavalt! Meie lihtsalt kustutame rahvuslikust aktivast need „700 aastat“ — kui alaiga. Avant nous — le déluge! Nüüd aga oleme meie, vabadena sündinud, noored vaimutugevad inimesed, ja me kätes on tulevik. Elame alles proloogis. Oleme alles tulevaste eesti põlvede eelvägi. Ärgem nähkem vaeva me ajaloolise saatuse meeldivamaks tõlgendamise kallal. Oma murdumatu hingejõu läbi meie lihtsalt otsustame lakata olemast sõltuvad ajaloolisest saatusest. See on võimalik rahvale uue mentaliteedi andmisega, hoidudes aga seda fundeerimast kaduvaile tegureile. Lasnamäe valgete laevade esilemanamisele järgneb alati reaktsioon — ainult reaalse laevaga saab sõita tulevikku.

Kuidas aga saavutada elulist uut mentaliteeti? Senikaua kui me ainult segame ja tõstame meile

saatuselt pärandet „kaarte“, võime ainult saada ühe või teise „mängu“, ei iialgi tõeliselt U u t E l u, ei iialgi tõelist U e e s t i s ü n d i. Aga meil tarvitseb ainult asuda a a t o m i t e p u r u s t a m i s e l e *) ja saame opereerimiseks sootu uusi hingeollusi, mis võimaldavad kogu me saatuse ümbersulatamist. Selles mõttes ütlen: meil praegu on õige mõiste tähtsam kui leib! Vajame hädasti mõtlejaid, mitte ilopidi liulaskjaid! Peame õppima mõtlema liikimuuvalt, — siis alles võib sündida kolkluse ja euroopluse kokkupõrkel tuleviku-eestlus.

Selle uue mentaliteedi üheks võtmeks on kategooriline imperatiiv: mitte minevikku, vaid edasi tulevikku suunakem pilgud! Postuleerigem oma hingejõuga tuleviku nimel esialgu päris meelevaldselt: eestlane olla — tähendab vaadata tulevikku! Siit järeldub: mõelgem ja nähkem kõik lähtudes h o m s e s t !

Selle abstraktsevõitu mõttekäigu tegevteolised järeldused võiksid saada pöördelisteks, kui aga saaks süstida selle mentaliteedi me propagandale ja koolijuhtkonnale. Siis võiksime kord tõesti teha eesti pööranngu seniste „murrangute“ asemel.

Tõsi küll, „aatomite-purustus“ paratamatult hülgab ka hulga tulevikuks tarbetut ballasti me tänapäevas. Tuleb julgesti astuda vaimselt-energeetilisele uudismaale, sest tegevteoliselt minna korruga kahes vastandlikus suunas — ei saa. Ka ärkamisaegset isamaalust, mis päämiselt avaldub peo- ja ilukõnelemises, tuleb asendada noorte psühholoogiale vastavama tuleviku-eestlusega. Tuleb loobuda (mõelda liikimuuvalt!) mõnestki armsaks saand ohverdusest egoistliku individualismi (kuulus eesti jonn!) altaril.

Kõik taga-inimlik tuleb järelkasvavast põlvest välja rookida, olgu see nii „loomulik“ ja „rahvapärane“ kui tahes. Inimese uueksvormimise suur siht ei ole saavutatav palliatiividega, vaid nõuab tõelist uuendusjulgest. Ei kalkuleeriv ega kavaldav mõistus, vaid ainult vaimustuse säde ja kogu isiku mängupanek ideaali saavutamiseks suudab anda Uut Eestit! Selleks peab õppima ümber mõtlema niihästi Toompea kui ka rahvas — alles siis — suure ja innuka rünnaku tulemusena — on võimalikud talgud uute eluvormide loomiseks, mis kord rahuldavad rahva enamikkugi.

Enesepetteks pean osa meie haritlaskonna arvamus, et uue elu alustamine on võimalik alles siis, kui meil jälle on olemas mingi parlament või selle aseaine. Ei, Archimedese punkti võime asetada otse poliitilisse tänapäeva, kui me seda ainult tahame. Ja tänases Kodurahu-Eestis on positiiv-

*) Kasustan seda terminit loodusteaduse vallast s ü m b o l i n a, kuna näen selles tänapäeva tundetooni.

seid eeldeid „uueksünniks“*), kui seda ainult osataks teha. Meile oleks praegu antud teotsemistehniliselt otse tarvilik ja vältimatu interim siirdena paremikuvalitsuse püsisüsteemile, kui me viimast aga tahaksime. Parlamentarismi taastamise järgi võibolla on ka möödas õige aeg uue vaimu segamatuks istutamiseks rahvasse ja seega ka uueks loovaks rahvuslikuks teoks.

Alati paratamatult diletantlik parlamentarism (esindusvalitsus) loobub rahvakasvatustlikust ja pidevast kultuuripoliitikast, avalik elu killuneb, läheb lahti massipsühholoogiline sõda ja järgnev kõikide (või paljude) võitlus kõikide (või paljude) vastu absorbeerib keskvoimu ja kõiki riikijuhtivaid tegureid. Poliitilise primaat riigielus ei soodusta uue hoone ehitamist. Sellepärast on uue elutunde loomiseks alati soodsaim mitte rahvaosade-esinduste, vaid „ajustrustide“ ajastud — kui aga „ajustrusti“ kogutakse tõeliselt rahva loomisvõimelisemaid isiksusi, aga mitte onupojavalmikku! Ent pöördugem poliitika piirimaalt jälle eeskätt filosoofiliselt ja psühholoogiliselt mõeldud „aatomitepurustuse“ juurde eestlus uue elumõtestamise otsimisel. „Liikimuutvalt“ — lähtekoha ülekandmise kõrval tulevikku — võib mõjuda veel ideaali ja nn. tõe vahekorra uus mõtestamine.

Meie, enne iseseisvust kujunenud põlv, näeme tõe ja õigust teatud, meie ajale omase maailma-vaatelise „prilli“ läbi. See „prill“ põhiliselt ei erine palju, kuigi kuulume erinevaise rühmitustesse. Eriti revolutsiooniaegset sugupõlve iseloomustab see, mida mu inglise generatsioonikaaslane B. Nichols ühes autobiograafilises skitsis nimetas „seen through things“. Ja kogu me generat-

*) Kuna meil ollakse harjunud igat mõtlemist kohe seletama kas isiklikkude või poliitiliste motiividega, siis selliste „arusaamiste“ vältimiseks autor kinnitab oma essee täielikku sõltumatust väljaspool probleemi ennast asetsevaist tegureist. Juba üliõpilaspõlves organiseerimata, kuulumata seni veel kordagi ühessegi parteisse või koondisse, omis kirjanduslikes harrastusis rühmata — autoril ei ole põhjust ei kiita maksvat korda sellepärast, et see on võimu juures ega ühineda nendega, kes on opositsioonis enamasti põhjusel, et nemad ja nende sõbrad ei ole võimu juures. Vaadeldes tänapäeva püüdlusi ja saavutisi sine ira et studio, ainult eesti saatuseühisuse liikmena, hindab ta ka poliitilisi seike mittepoliitiliselt ja vaatamata nende päritolule — mõtleja huvist asjade tuuma vastu. Et teda mõtestamiseks ei veetle näiteks putukate surematuse probleem, vaid kodumaa tänapäev — selles ei tarvitse veel näha mingit isiklikku ega poliitilist tagamõtet. See märkus ei ole sugugi ülearune, kuna mineviku pärandusena kogu me avaliku elu läbistav klaarisüsteem ei taha hästi lubada üldsegi individuaalset mõtlemist, ja igaüks, kes avaldab selliseid mõtteid, langeb automaatselt kahtluste alla.

sioon on „asju läbi näinud“: selles on selle põlve jõud, aga selles on ka tema teovõimetuse võti, sest sassi on läind „tõe“ ja „ideaali“ suhtumus. Isikupärased elavad ideaalid on asendat partei (või mõne muu „klaani“) „piletiga“ ja esinduskorra osavusmängu-mehhanismiga. Ka kõigil teistel aladel me vastne „kriitiline“ taip hävitab ideaali nagu Kronos oma lapsi, sest meie „teame kõik“ (milline alginimlikult paradiislik seisund, veel kaua enne tõelise vaimu-isiksuse sündi!).

Selge on, et see „avastusajastu“ filosoofiline primitivism on alles kauge kõrgemast vaimsusest. Järeltulev põlv, kellele see „tõde ja õigus“ ei ole enam Ameerikaks, vaid pakutakse juba lasteas, ei taha enam sellele oma elu ehitada ja moondub ideaalideta põlvaks (meenutatagu vaid noorsoos korraldet ankeetide tulemusi!).

Siin aitab edasi ainult uus „aatomite-purustus“, uue mentaliteedi võidulepääs, mida võib väljendada vormelina umbes nii: „Mitte „tõde“ ärgu olgu meie ideaaliks, vaid ideaal olgu meie tõeks.“

Rakendatagu vaid see vormel meie reaalsesse tänapäevasse — ja kogu me vaimsuse problemaatika on mõtestet uudsel ja looval (sest „liikimuutvalt“) viisil. Tõeline on ideaal, järelikult tuleb kõike, mis veel pole tõeks saand, näha nõnda, nagu oleks see juba saavutat. Kui identifitseerume oma paleusega, siis on meil varsti kõike: olevikku, ajalugu, hingejõudu, suuri mehi, — enne kõike aga: siis on meil tulevikku ei halvemat, kui me ise väärime!

Sest ajaloo vaekausil ei otsusta, õnneks, mitte ainult kvantiteet, vaid ka kvaliteet. See on meie trump. Oleme väikesed arvult, peame saama suurteks vaimult.

Sellele ehitagem! See ei ole mitte luul, vaid kõrgeim realiteet, nagu tunnustavad ka meie vanema generatsiooni parimad. Ja mees, kes teistest rohkem on vormind Eesti riigi saatust, mees, kellele vist isegi ta suurimad vastased ei sõanda ette heita realiteeditunde puudumist ega „luulemeelsust“, meie Vana-Päts ütleb ühes kõnes: „Meie, väikesed rahvad, ei saa väevõimuga astuda suurte rahvaste kõrvale. Aga me teame ka, et paljud väikesed rahvad on püsinud teiste suurte rahvaste keskel ja on jätnud endast kauni mälestuse oma vaimu ja hinge arendamise kaudu. Mida kõrgemale ja kaugemale vaimus jõuame, seda kindlamalt ja tugevamalt ehitame Eesti riiki.“

(November, 1935.)

Rahvuslikust mõõdupuust Kalevipoja juures

Juhan Käosaar

Ammu oodatud, paljudest igatsetud, tihtigi kavatsetud, aga ikka pooleli jäänd, aastast aastasse ja aastakümnesse edasi lükatud, nüüd kord ometi ilmud, võtame väärse välimusega „*Ilu-Kalevipoja*“ vastu juba eelnevalt piduliku ja uueaastakingi saaja meeleoluga. Ja kuigi tead, et kõik, mis selles on, pole kaugeltki puhas „esivanemate kuld“, ent samas tead, et teda on kolmveerand sajandi jooksul küllalt sõelutud ja maha tehtud, nii et nüüd peaks kord ometi selge olema, mis ta on ja mis ta ei tahagi olla, et on jäänd järele temasse ka väärtusi ja et ta on ja jääb meie mineviku esimeseks ja suurimaks kirjanduslikuks algupäraseks teoseks — siis jõuad ikkagi veendumusele, et on jälle aeg otsida sealt üles ja tõsta esile enne kõike positiivset. Nii avadki heatahtlikult vanale tuttavale oma kodu ja südame.

On loomulik ja paratamatu, et noor, areneva kultuuriga rahvas, pealegi väikerahvas, võtab eeskuju ja õppusi vanemalt kultuuridelt ning säilitab sellega pideva ühenduse, võrdlemaks enda arengut ja püüdlusi sealsetega. Kuid pole enam sugugi loomulik ega tarvilik, kui hakatakse liigselt rõhutama seda välist, kõrgemat eeskuju, isegi sel määral, et ei taheta tunnustada enam oma saavutisi eimillekski, kui selgub miskil võrdlusel meie oma halvemus. Nii on toimitud ka meie rahvuseepose *Kalevipojaga* teiste eepostega kõrvutamisel. Kuigi mitmete teiste rahvaste eeposed ületavad meie oma, kuigi näiteks me ei kahtle, et *Kalevipoeg* ei kannata üldse võrdlust *Iliasega*, siis ei tähenda, ei tohi tähendada see seda, et me peaksime neid eelistama. Teised on ikka võõrad, meist igati kaugel, see üks aga oma ja lähedane meile, me minevikule. Nende teiste tähtsus ja väärtus on meie kirjandusele ja kultuurile võrdlemisi väike ning kõrvaline, *Kalevipoja* oma aga hoopis suurem. See johtub meie ja teoste vahelisest kultuurilisest, mentaliteedilisest jne. distantist. Väärtused on ju suhtelised ja muutuvad, kauguse suurenedes vähenevad. Kui vähestel on tõsist huvi *Edda*, *Niebelungide*, *Aenease* või *Iliase* vastu ja kui vähesed suudavad neid nautida kunstiteoseina. Ja missugust eeltööd ja peamurdmist nõuab see, et näit. mõista õieti ja tõeliselt sisse elada mõnelegi *Iliase* värsile. Jätame arvestamata küll väge olulise seiga, nimelt keelelise. Aga väljaspool seda, missuguste raskustega me pörkume kokku: me peame enne kaunis põhjalikult tutvuma muinaskreeka ajaloo ja nii esemliku kui

vaimse kultuuriga: mütoloogiaga, kirjandusega, muinasjuttude ning sangareepika repertuaariga jne. jne. — alles siis võib asuda lugema *Iliase* tõlget. Kuid jääb ikkagi veel küsitavaks, kas suudetaks selgi viisil täielikult mõista ja nautida nii kaugel seisvat aega, elu, kunsti.

Agaga oma rahvuseepos — *Kalevipoeg*? See on võrsunud meist endist, meie maast, rahvast ja ajaloost. Tema mälestusi on täis terve Eesti — nii esemlikke kui vaimseid. Ta on sündinud siin, kasvand ja arenend siin, ammutades kogu aeg oma elumahlad eesti vaimust, hingelaadist, elutundest ja maailmasuhtumisest. Pikad sajandid on selle ühiselu sünni- ja kokkukasvamisaajaks. Nagu meie, praegune põlv, tugeme mineviku pärandile, sirgume sealt, nii põlvneb sealt ka *Kalevipoeg*. Olgugi ta palju halvem *Iliasest* või ka *Kalevalast*, meile ta on ometi kallim, väärtuslikum ja lähedasem, ta puudused ja veadki suures enamuses on olnud kord ka meie puudused ja on ehk veel praegugi.

Kui keegi loob omale suure vaeva ja armastusega kuhugi metsikust maast väikese kodukohakese ühes lihtsa ja kena majaga, siis on see talle alati armsam ja lähedasem kui mõni võõras rüütli uhke kants või linna ehitet väliseeskujude najal tore maja. Parisel oli üle aegade ja ilmade ülistet ilus Helena, kuid kes meist vaheleks oma pruudi või naise temaga! Ei keegi mõistlik! Kes seda aga teeks, see on kas loll või tal pole õiget armastust ega südant. Meile on meie oma kallim, ta ületab meie silmis Helenagi. Ja see pole sugugi relatiivne, vaid püsiv ning kindel väärtuste mõõdupuu. Siin tuleb väärtusi hinnata endakohase, rahvapärase kaaluga. Kui me austame ja hindame enda minevikku ja omi vanemaid, siis peame austama ka *Kalevipoega*, tervet tema materjali, ta loojat, saamislugu ja hilisemat elukäiku.

Kuid ei tohiks mind valesti mõista, et ma eitaksin üldse ja igalpool absoluutsemat mõõdupuud või et tahaksin väita siin esitet mõtete ulatuslikumat kehtivust. Seda mitte. Ma kõnelen ainult võimalustest, nimelt kriitilis-rahvuslikust suhtumisest oma ja võõrasse kirjandusse, eeposesse. Ja ärgu mõeldagu, et õigustaksin sellega kuidagi mingit vesivõsulist rahvuslikku kirjandust. Ka rahvusliku lähtekohalise suhtumisega võib ligineda ainult neile teoseile, millel on väärne ja kaaluv asend meie kirjanduses.

Liivi rahvamaja küsimusest

Heino Sein

Kui aastal 1923 asutati „Livod Yt“ (Liivi Ühing), ülesandega säilitada ja alahoida tulevastele põlvedele veel olemasolevat keelt ja rahvakultuuri, olid sellejuures lausunud ühtlasi liivi rahvamaja sünnisõnad. Kolm suurt sugulast — Soome, Eesti ja Ungari — pidid selle õilsa mõtte läbiviimist toetama, et Läänemere sinetavale kaldale võiks kerkida võimas ehitis, mis tunnistust annaks soome sugu tihedast ühtekuuluvusest.

Mõte leidis sooja poolehoidu hõimude keskel ja juba esimesed sellekohased korjandused tõid kokku nimetamisväärseid summasid. Liivlaste unistus, oma rahvamaja, oleks saanud peagi teoks, kuid järgnes õnnetu majanduslik langus, mis veeretask ette suuri raskusi. Needki vähesed summad, millised korjati, muutusid kulla alusel püsinud läti valuutaga võrreldes veelgi tühišimateks. Sellega jäi rahvamaja küsimus unustusse mitmeteks pikkadeks aastateks, kuigi oli ostadud ehitusekrunt ja kohale veetud hulk tarvisminevat materjali.

Et „suurtele sugulastele“ enam palju lootat ei olnud, siis pöördusid asjale lähedal seisjad Läti valitsuse poole, et saada toetust kultuurkapitalist. Säältpoolt leiti aga loomuliku olevat, et toetuse määramise juhul tuleks seltsimaja ehitada ühes kohalikkude läti organisatsioonidega. See nõudmine ei olnud liivlastele hoopiski vastuvõetav, sest vastaval juhul oleks kadunud mõtte ideeline alus. Ometi läks korda hankida 1933. aasta sügiseks valitsuse toetust 2250 lt. Jäädi ootama ja lootma aegade paranemist!

Need ajad näisid visad tulema ja vahepääl said asja eesotsas seisjad nii mõnegi kibeduse, mis öeldud kohalikkude lätlaste poolt, alla neelata.

Alles pärast korduvaid sõnavõtte nii Soome kui Eesti üliõpilaslehis, kerkis asi uuesti päevakorra ja möödunud VIII üliõpilaspäeval tehtigi ametlik otsus:

„Üliõpilaspäevad soovivad mõlemate üliõpilaskondade ühiseks tööülesandeks võtta liivi rahvamaja ehitamise veel enne järgimisi üliõpilaspäevi, kuna muidu on karta hõimude poolt tehtud eeltööde kasutamist teisteks otstarveteks.“

Et ülevaadet ja täpsaid andmeid saada rahvamaja kapitali praegusest olukorrast, kui ka ehitamise väljavaadetest, otsustati sõita kummagi hõimumaa esindajatega kohapääle. Selleks sobis kolmekuningapäev, sest samal ajal Tartu

„Akadeemiline Hõimuklubi“ sooritas enda traditsioonilise jõulukülastuse liivi lastele. Nii võidi need kaks ettevõtet teineteisega siduda.

Nagu kohapeal selgus, on kavatsetava rahvamaja saal ette nähtud 272 istekohaga ja ühes tarvilikkude kõrvalruumidega. Projektist nähtub, et hoone on küllaltki otstarbekohane — mitte liiga suur, kuid seejuures nägus ja kohalikke nõudeid täiel määral rahuldav.

Telliskivist hoone eelarveks näeb projektee-rija 87000 latti. Kuna viimasel ajal elustandard alla läinud, siis arvab sama projekti koostaja, et seda võiks teostada kuni 53—55000 lati ulatusega.

Sellest summast on seniajani kokku saadud 13732 latti, millest soomlased 4506 latti, eestlased 3989 latti, ungarlased 980 latti ja asutus „Fenno Ugria“ 565 latti annetanud. Peale mainitute on Läti valitsus määranud 1933. aasta sügisel toetust 2250 latti ja oma korjandus seniajani sisse toonud 1442 latti.

Need summad on tegelikult kätte saadud, kuid ungarlastelt lisandub siia umbes 2000 latti, milline summa välja maksetakse alles ehitustööle asudes.

Olevad võimalused on kasustatud ehitusplatsi ja materjalide hankimiseks. Nii, seniajani varuks ehituseplats 4 vakamaad, tarvilikud alusmüürikivid, valmistootatud puumaterjal ja 100.000 telliskivi. Need materjalid on kohale veetud ja korralikult katuste alla asetatud. Puudub veel vaid 225.000 telliskivi, siis oleks ehitusematerjal peale sideainete täiel määral koos. Senistest kulutustest on jäänud kassasse vaba raha 1400 latti.

Eelpooltoodud kokku võttes näeme, et puuduolev summa moodustab ümmarguselt 40.000 latti ehk eesti rahas 35.000 kr. Kui arvestada ungarlastelt lubatud lisasummat 2000 lt. ehk 1800 kr., siis jääks soomlaste ja eestlaste ühiseks mureks ikkagi 33.000 kr. hankida.

Kui see ülesanne peks jätma ainult vastavate maade üliõpilaskondade kanda, siis valmis-taks sellest ülesaamine tõsiseid raskusi. Arvestades aga praegust vähest huvi riiklikkudes asutistes, peab seda tõsiselt kartma. See ohver, mida üliõpilaskonnad peaksid tooma, oleks tõesti suur, sest nende endi aastased eelarved moodustavad ainult osa sellest kapitalist.

Tõsi — seda summat ei tarvitse kokku saada ühe aastaga — sest asjatundjate arvates võidakse kivihoonet ehitada ilma kahjustamata mitme aasta kestel — kuid üks nõua selle algatuse läbi-

viimine siiski suurt tegevuseindu ja üliõpilaskonna organite töölerakendamist mitmeks pikaks aastaks. Tundub, et käsitletav küsimus on siiski liiga ulatuslik, et jätta ainuüksi noorte kanda.

Raskustest ülesaamist on mitmelgi juhul kaalutud ja lõputulemuseks jäänud kaks võimalust:

1) Asutada Läti säaduste alusel „Liivi Rahvamaja Ühing“, mille osatähti ostetakse, müüakse ja levitatakse hõimumaades.

2) Mõlemate maade asjasthuvitatud organisatsioonid teeksid ühise pikaajalise laenu ja kustutaksid seda aegade kestel.

Tundub, et esimesest kavast vaevalt midagi konkreetset kujuneb, sest kapital, milline osatähtede alla mahutatakse, ei kanna kuigi soodsat protsenti ja kujuneks ikkagi üliõpilaskondade pikaajaliseks võlakohustuseks. Ka ei tunne laiemad hulgad selliste osatähtede vastu küllaldast huvi.

Et asi erilise kiire iseloomuga, mida ka korduvalt põhjendatud (Leeni Vesterinen — Suomen Kuvalehti nr. 14 — 8. IV 1935. a. Peeter Damberg ja Endel Toiger — Üliõpilasleht nr. 10 — 4. X 1935. a.), siis saab kõne alla tulla ainult teine juhus võimalikkude täiendustega.

Kui sellise suure summa hankimine siiski ülepääsmatuks raskusi peaks sünnitama, on liivlased ise selles osaliselt süüdi. Projekteeritud telliskivihooned asemel oleks võinud väga hästi püstitada puuhooned, mis sama nägus ja mis peasi — odav! Pealegi kuulub ümbruskond Läti metsarikkamasse piirkonda.

Esimene Eesti üliõpilaste segakoori laul Vanemuises

Sündmus pole iseenesest kuigi suur, et selle juures maksaks peatuda. Kuna aga meie Tartu Üliõpilassegakoor hiljuti pühitses oma 15-a. juubelit, siis paistab, nagu poleks ül.-segakoori Eestis ennemalt iialgi kuulnud. Nende ridade kirjutajal, kui omaaegsel ül. laulukooride tegelasel, on andmeid, et meie üliõp. segakoori laulu kuuldigi aga ligi 8 a. enne praeguse ül.-segakoori ametlikku asutamist.

Dokumentaalseid andmeid selle kohta leidub 1913. a. 16. veebr. „Postimehes“. Siin on äratrükitud Noor-Eesti pidukuulutuse kava, kus muu seas tegelasena samal päeval esineb üliõpilaste segakoor. Selle laulukoori liikmeteks, arvult 30, olid mõlemast soost kõrgemat õppeasutuste kasvandikud, lühidalt Tartu eesti üliõpilased.

Õnnetuseks arvestasid liivlased aga „suurte sugulaste“ võimed sama suurteks.

Ja imelikuna tundub olukord tõesti: Samas, kus Aafrikasse neegrite „pööramiseks“ suuri summasid ohverdatakse, ei leidu kolme iseseisva riigi peale võimalust, et ehitada puuduses olevale sugulasele korralikku kooskäämise kohta!

Kuid vaatamata kõige mitmekesisematele takistustele ja raskustele, näib liivlaste ammune unistus — oma rahvamaja ja kooskäämise koht — siiski teoks saavat. Olemasolevad ressursid lubavad chitustööde teostamisele asumist ja tuleviku võimalustelegi vaadatakse optimistliku pilguga: Vahest on veri siiski paksem kui vesi!?

Juba eeloleval suvel peetava Soome-Ugri kultuurkongressi ajal sõidavad liivlased laulukooriga Kuressaare, Pärnu ja Tallinna kontsertmatkale, võtavad osa kongressist ja tagasisõidul oleks üheskoos kongressikülalistega pidulik rahvamaja nurgakivi panek. Siis oleksid ühtlasi vanemad vennad enda nooremale vennale võõraks.

Kuigi see noorem vend ei saa neile vanematele nende abi kullaga tasuda, siis teeb ta seda tänumeeles ja mõtteis, mida ei öelda sõnadega.

Nurgakivi, see on iseenesest sümbol, ja sellisena maetakse tema alla soome graniiti, eesti paekivi ja ungari basalti!

Ja meie kolme — suure venna — soov oleks selle juures, et see noorem püsiks kui tuhandeaastane tamm kõrgel Läänemere kaldal, kellest rasked tormid üle käinud, kellelt lehed ja oksad rebitud, kuid kelle juured sügavale kaljulõhedesse tunginud ja kes puhkevaid pungi päikesele vastu sirutab.

Muidugi polnud tolled laulukooril mingit põhikirja eestseisust. Kuid seda polnud ka mees-üliõpilaskooril. Kui praegune ül.-meeskoor peaks oma eelkäijaks lugema toda vene aegset, J. Simmi poolt asutatud meeskoori, kuidas peaks üliõpilassegakoor suhtuma toltele „eelajaloolisele“ segakoorile?

Lugedes praeguse ül.-segakoori tekkimise lugu ajakirjadest, mida ohtralt serveeriti juubeli puhul, tekkis küsimus: kas üliõpilassegakoor pole mitte vanem kui 15-aastane?

Igatahes esimeste vagude ajajaks laulukoori ajaloos olid tol ajal hoopis teised, seni nimetamata isikud, kelledest ühed elavad praegu Tartus, teised on siirdunud laiali, kolmandaid, võib olla, pole üldse enam elavate kirjas, sest möödunud on tollest ajast ligi 23 aastat.

Üliõpilaste segakoor, mis tol ajal lühemat aega tegutses, koosnes enamalt jaolt EÜS-i meeskoori liikmetest ja Rostovtzevi Kursuste naisüliõpilastest. Harjutustel käidi pr. Rebase, tol korral prl. Silla korteris Karlova tän. 16. II. 1913. a. esineti 4 lauluga, mis ette kanti peast. Naised olid ühtlaselt valges, noormehed aga mustas ülikonnas.

Hiljem sama koori liikmed täies koosseisus võtsid osa „Murueide tütarde“ ettekannetest

Tartus ja Tallinnas J. Aviku juhatusel. Siin koor oli täiendatud lisajõududega väljastpoolt.

Esimese üliõpilaste segakoori lauljate nimes-tik on muutlikkude aegade tõttu läinud kaduma. Müllu püsima on jäänud üksikute nimed, nagu: pr. Eenpalu, pr. dir. Treffner, Karu ja Pill; prl. Pedusaar, pr. Krims-Kotkas; hrad A. Luha, K. Michelson-Melso, dr. M. Nõges, A. Sildnik ja nende ridade kirjutaja juhatajana.

P. Avarsoo — (Tatz).

Üliõpilasmaja küsimus

Käesoleva aasta 24. juulil saab täis kümme aastat ajast, kus praegune üliõpilasmaja esmakordselt võttis vastu akadeemilist peret. See oli 3. rahvusvahelise üliõpilaste karsuskongressi avakoosolek, mis toimus esimese sündmusena uues üliõpilasmajas. Eesti Üliõpilaskond oli üks selle kongressi korraldajaid. Üliõpilaskonda esindas tol kongressil Arnold Õunapuu (kelle maitse on suurel määral määranud üliõpilasmaja sisustuse). Avamine ja kongressi juhatamine oli ülesandeks nende ridade kirjutajal. Nii sai 24. juulil 1926. aasta päevaks, mil toimus üliõpilasmaja avamine tarvitamiseks. Üliõpilasköök oli avatud praegustes ruumides 18. rahvusvahelise karsuskongressi puhuks 21. juulil.

Kui algas õppetöö 1926. a. sügisel, algas vaikselt tegevus praeguses üliõpilasmajas, ilma et sellele oleks omistatud mingit pidulikkust. Ei peetud uue maja avamise tseremooniat ega korraldatud pühitsemist.

Süüdi selles näib olevat tegevuse avamine uues majas suvevaheajal. Õppetöö alguseks oli maja juba nagu „sisse töötatud“. Nii argipäevaselt kui uues majas tegevus ka algas, on ta osutunud seda edukamaks.

Üliõpilasmaja 10. aasta juubelikirjutisteks on aeg varajane. Küll on viimane aeg võtta selge seisukoht kümne aasta kogemuste najal, kuidas on otstarbekohane lahendada üliõpilasmaja küsimus lõplikult. On ju teada, et kogu see 10 aastat on tundunud praegune, olgugi väga armas ja kodune üliõpilasmaja hädaabinõuna. Õieti on selle maja asendamatu hää seisukoht eeskätt see, mis on hoidnud suurearvulise tarvitajaskonna meeled ta vastu häätahtlikud ja leplikud. Nõudlikuma suhtlemise korral oleks olnud nurinat küll rohkem kui oleme seda kuulnud. Et Tartu Üliõpilaskond selles pisikeses majas, mis on õppetöö hooajal täis kiilutud kui mesi-puu, on osutanud nii suurt kannatlikkust ja pikka meelt, kui seda oleme siinses majas näinud, on omaette tõendus meie noore haritlase haruldaselt kannatlikust meelest ja väga kainest suhtumisest valitsevasse olukorda.

On kahju, et pole täpsat statistikat üliõpilasmaja külastajate arvu kohta päevas. Tähelepanekute varal rõivastehoiu juures võiks seda arvestada semestri keskel kuni 1400. Neil päevil, kus õhtuti on koosolekuid või olenguid, on see arv saja võrra suurem. Mõned tu-

dengid on üliõpilasmajas nii kohanenud, et tulevad siia hommikul, lahkuvad alles õhtu eel. Ka vanemad härrad lubavad endale sinset mugavust vähemalt pool päeva. Hooajal on tung üliõpilasmajas suur. Rõivastehoiu ruumis on keskpäeval palitud lausa virnas, sein ääres ja barjääri taga on põrandal reas mitusada portfelli, pakked on hunnikus varnadel ja aknal. Ime, et igauks siiski oma jälle leiab. Palitute hoiulevõtmiseks on ainult sada kohta. Pole kusagilt võtta seks ruumi juurde. Söögisaalet on kella 2 paiku tung kassa ees selline, et uus tulija ei näegi kassat. Söögisaalet tulejad ja sealt lahkujad ummistavad laudadest vaba põrandapinna nii, et ettekandjad, kandmik käes, ei pääse läbi. Köök all keldris on köögiteenijaist tulvil, anumate pesemiseks ei saa ametisse panna vajaduse korral rohkem jõude, sest pole põrandapinda, kus inimene saaks seista. Köögis ei ole paika, kuhu panna lauda, millele saaks asetada valmis portsjoneid, köögi lagi on käega katsutavas kõrguses, ventilatsioon on halb, köögi aroomid tungivad läbi kogu maja kuni kolmandale korrale. Köögi lifti all ja üleval otsas on ummistus, road ei jõua tarvitajani kuumalt. Maja teisel korral, lugemissaalis seisavad inimesed nõutult oodates, kuni saab kätte järjekorras mõne ajalehe, mida lugeda. Õhtuni on enam ajalehtedest nii ära loetud, et lehe ääri ja seal olnud kirja polegi enam. Säärane on üldpilt üliõpilasmajast kui elu on täies hoos. Kui veel mõni konvent, kel ruumid väikesed, on sunnitud üliõpilasmajas korraldama oma aastapäeva, siis on kõik toad kiilutud söögilaudu täis, liikuda ja pisut lõbutsema on kaunis keeruline.

Milliseid nõudeid peab rahuldama korralik üliõpilasmaja? Seda on üliõpilaskonnas mitmel puhul arutatud. Üliõpilasmaja peab mahutama üliõpilaskonna asjaajamise ruumid, lugemissaali käsiraamatukoguga, üliõpilassöögisaalet ja üliõpilaskohvikut ning koosolekute saali, mis on kasutada üliõpilaskonnale, ülikoolile ja üliõpilasorganisatsioonidele. Peale selle peaks üliõpilasmajas ruumi leiduma akadeemilistele organisatsioonidele. Lähtudes sellest seisukohast, ei ole praegune maja kaugeltki vastav, mispärast püsib päevakorral juba aastaid uue üliõpilasmaja ehitamise mõte. On tehtud algus isegi maja fondi moodustamisega.

Asjade sellise olukorra juures tuleks siiski veel küsida, kas on praeguse maja laiendamise ja ümberkorraldamise kõik võimalused läbi kaalutud? Näib, et ei ole, kuigi selle küsimusega on mitmel puhul tegeldud. Vaatleme praeguse maja ümberehitamise võimalusi üksikute vajaduste järjekorras. 1. Asjaajamise ruumid on üliõpilaskonnal meie oludes võrdlemisi rahuldavad. Edustuse saal, mis on väga hea ruum, on koguni vähe kasutatav, seisab rohkem aega tühjal, kuna on liiga väike koosolekuteks, milleks on tarve suur. On mõeldav Edustuse saali likvideerimine ja selle asemele kolmandale korrale vähema ruumi kordaseadmine ametlikude koosolekute jaoks. Ka juhatus tuba on võimalik saada maja kolmandale korrale. Sellega oleks kõik asjaajamise ruumid koos ühel maja korral, millel oleks paremus võrreldes senisega. 2. Üliõpilaskonna lugemissaal on täiesti rahuldav, on ainult vaja seda vastavalt nõuetele lugemismaterjaliga korrakikumalt varustada. 3. Üliõpilassöögisalaali praegune olukord ei ole rahuldav. Söögisalaali ruumid mahutavad 120 tooli, need on nii tihedalt asetatud, et kõik on korruga vaevalt tarvitavad. Söögisalaalis antakse hooajal 620 lõunat päevas. Lõunastamise aeg on kella ½1 kuni 4-ni. Selle 3½ tunni jooksul tuleb iga lõunastaja kohta 40 minutit aega ühes ootamisega. Tõeliselt langeb sööjate suur enamik kella 1—3 kahe tunni peale, mis teeb sel ajal tungi õige suureks. Enne kella ½1 keegi vaevalt soovib tulla lõunale, kella neljani oodata ei taha üliõpilane, kelle loengud lõpevad kell kaks, hiljemalt kolm, ega ametnik mitte, kelle töö lõpeb kell kolm. Tähendab söögisalaali läbilaskevõime haripunkt on juba ammu saavutatud. Soovijaid üliõpilassöögisalaali kasustada on märksa rohkem kui on võimalik vastu võtta. Siinjuures peab väitma, et üliõpilasköögis, mis asub 2,17 meetrit kõrguses kitsas keldris, on lõunatundidel ummistus nii suur, et parema tahtmise juures ei ole võimalik saavutada nõuetavat kiirust. Aga just teenimise kiirust on üliõpilassöögisalaalis esmajoones vaja. Praeguses olukorras on see võimatu. Tuleb silmas pidada üliõpilassöögisalaali erilist olukorda tarvitajaskonna kõikumuse tõttu, mis hävitab ära ta näiliselt hea olukorra, võrreldes teiste söögimajadega. Kuigi üliõpilaskööök omab mõningaid soodustusi teiste söögimajade kõrval, on ta majanduslik olukord raske teistel põhjustel. Sügissemestri algul, 22. septembril andis üliõpilaskööök 740 lõunat, päevane sööjate arv tõusis üle 800. Nädal hiljem oli sööjate arv lõuna ajal 480, päevas kokku 597. Sellega lõunastajate arvu kõikumus nädalas 260. Sööjate arv on iga nädala piires väga kõikumine. Nii oli 1935. a. oktoobrikuul teisipäeviti, kolmapäeviti, neljapäeviti lõunastajate arv 600—620, pühapäeviti 443—508. Kolmap., 23. okt. anti 646 lõunat, sellele järgneval pühapäeval, 27. okt. 483 lõunat, esmaspäeval, 28. okt. 582. Pühapäev ja esmaspäev on äärmiselt halb. See tähendab, et kaks või kolm päeva nädalas sellised, kus personaalid on palgal ja toidul rohkem kui vaja. Sama kõikumine on ka kuude kaupa. Septembris ületas päevane sööjate arv 800, novembri lõpul langes 650-le, detsembris

teisel poolel läks alla 300, jaanuaris on see arv väike, siis tõuseb, lihavõtte ajal läheb alla, mai algul on suur, mai lõpus väga väike. Aastas on kolm kõikumise faasi. Ega nüüd sellele vastavalt ei saa kolm korda aastas personaali ametist lahti lasta. Sellega oleks kaotatud just kõige väärtuslikumad jõud. Madalakonjunktuuri kuudel on juhtiv peresonaal ja keetjad ametis just kahekordses arvus sellest, mis on tarvis. Eelmisel tegevusaastal olid töötanud 5554 krooni, kõik muud ärikulud kokku 3789 krooni. Töötasudest teevad suurema osa juhtiva personaali palgad (köögijuhataja, kassapidaja, raamatupidaja, kaks keetjat, kaks abilist), kuigi kõik palgad on madalad (vanemal keetjal oli 42, raamatupidajal 35, ettekandjal 18 krooni kuu). Selles olukorras on üliõpilaskööök seisukorras, kus ärikulud ei saa alla minna, eriti juhtivate jõudude palgade arvel. Asjaolu parandada saab ainult sellega, et hooajal, kus on söögisaali tarvitada soovijate arv suur, hoida võimalikult suur läbikäik, mis annab reserve kehvadeks ärikuudeks. Suur läbikäik ongi võimaldanud luua olukorra, kus toitude hinnad on üliõpilasköögis praegu keskmiselt 10% alla Tartu keskmist, kvaliteedilt on toidud üle Tartu keskmise. Personaal on hoolimata halvast köögi siseseadest viidud suure läbikäiguga kuude kohta miinimumini. (Eelmisel semestril teenis 2 keetjat, 2 abi, 6 köögiteenijat, 5 ettekandjat, 2 abi, 1 liftipreili, 2 abijõudu, köögijuhataja, kassapidaja, raamatupidaja, kokku 23 isikut.) Et köögi tulukust tõsta, seks on peale hindade tõstmise, mis pole kooskõlas üliõpilaskööogi põhimõttega, ainus tee — suurendada söögisaali ja parandada olukorda köögis. See on teatud piires võimalik ka praeguses majas. Tuleb võtta ära sein ülemise söögisaali ja puhvetiruumi vahel, pool puhvetitoast liitub söögisaaliga, praegune garderob kah liita söögisaaliga, sissekäik teha garderoobist, kokku saab juurde 50 kohta, see on vähemalt 150 lõunastajat. Tung esimeses söögisaalis kaoks uue sissekäigu puhul ära, ettekandjad ei oleks liiklemisel enam takistatud. Ka kööki on võimalik suurendada kahe ruumi liitmise teel ja põrandat sügavamale kaevades. Köögi parandamine tõstaks kiirust, sellega ka läbikäiku. Kohvikut ei saa praegusse majja mitte kuidagi mahutada.

4. Koosolekutesaali on võimalik saada praegusele hoonetele uue osa külgeehitamise teel. See oleks praeguse lugemissaali moodustava maja osa pikendamine üle praeguse puukuuri pikuti maja fassaadi, nii et praegune maja korterite tiib jääks selle uue osa sisse ja tuleks lammutada. Saali sissekäik oleks esimesest ja teisest lugemissaalist, mis oleksid kasutatavad uue saali eesruumidena. Selline saal mahutaks 280 isteplatsi, mis on küllaldane arv. Saali alla, praeguse lillepeenra, vahemüüri ja puukuuri kohale saaks avara garderoobi, klubi-toa, arsti kabineti ja majahoidja korteri. Keldrisse uue majaosa alla mahub keskkütte sissead ja puuladu. Uue osa esimesse ja keldrikorda saaks mahutada ka üliõpilaskohvikut, mis ulatuks kõrge saalinä läbi keldri- ja esimese-korra. Sel kohvikul puuduks aga kõrvalruu-

MEIE TEADUSTE UUDISMAALT

ANKEET XI

Eesti ülikool eesti teaduse arendajana

Ülikooli kõige noorema teaduskonna, tehnikateaduskonna tööst pildi saamiseks alustasime külaskäiguga Geodeesiakabinetti, mis asub hiljuti ülikooli kätte tulnud hoones, Gildi t. nr. 8. Kabineti juhataja, geodeesia dotsent dr. R. Livländer selgitas meie kaastöölisele järgmist:

Nagu enamikus ülikooli õppeasutistel on ka geodeesia-kabineti tegevusel kaks suunda — puht õppeülesannete täitmine ja teaduslik töö. Tulvastel ehitusinseneridel on sunduslik kaks semestrit kestev sissejuhatav kursus geodeesia alalt, ühes vastavate harjutustega, mille hulka kuulub ka kaks väikest suvepraktikumi. Peale selle loetakse valikainetena arvesse tulevaid erikursusi geodeesia teaduslikest probleemidest. Kuigi esialgu tehnikateaduskonna üliõpilaste lõpetamise määruksed pole veel välja töötatud (see sünnib siiski lähemal ajal), siis vähemalt on mõeldav, et mõned tehnika-teaduskonna lõpetajatest võiksid spetsialiseeruda geodeesia alale, nagu välismaailgi geodeete tuleb tehnikauliikoolidest.

Geodeetiliste tööde praktiline tähtsus on väga suur. Praegu ei ole meie Eestis ammugi veel nii kaugel, et näiteks kõikide maavalduste piire kindlaks määrata ühe absoluutse alusmõõtmiste järgi. Meie mõisate ja talundite katastri-plaanid enamasti ei ole üksteisega kooskõlas, sellepärast, et veel ei ole igalpool üle maa kindlaid trigonomeetrilisi punkte. Piiride täpne kindlaksmääramine vanade plaanide järgi võib tekitada seepärast suuri komplikatsioone, mille õige lahendamine isegi kohtuprotsessidega on küsitav. Kuid siin puutume juba kokku teaduslike küsimustega, mis geodeesia-kabinetiga seotud.

Geodeetilised tööd toimuvad Eestis kaitseministeeriumi juhtimisel. See ei tähenda aga, nagu oleks need tööd puhtpraktilised, kuigi nende eesmärk, saada õigeid kaarte, seda on. Vastuoks, nende tööde korraldamisel kerkib üles kaalukaid teaduslikke probleeme ja need tööd organiseeritakse nõnda, et nad ka teaduse nõudeid täiel määral rahuldavad, et nad annaksid tulemusi,

mille maksvus ulatuks aastasada-desse.

Geodeetilisi töid toimetab küll iga riik oma maa-alal ise, kuid et sel tööol oleks tarvilik eksaktsus, peab ta olema koordineeritud naabrite vastavate töödega. Selliseks koordineerivaks keskuseks on Balti Geodeetiline Komisjon, millest võtavad osa järgmised riigid: Eesti, Soome, Nõukogude Vene, Läti, Leedu, Poola, Saksamaa, Taani ja Rootsi. On loota, et lähemal ajal astub liikmeks ka Inglismaa. See on puht teaduslik asutus. Iga riik teeb tööd omal viisil. Eestis näiteks on geodeetiliste töödega nii või teisiti seotud kaitseministeerium, põllutööstusministeerium ja ülikool. Kuid Balti Geodeetilises Komisjonis lepatakse tööde ühtlustuses kokku. Selles komisjonis igal riigil, olgu ta suur või väike, on üks hääl. Aga konverentsidest, mis peetakse iga aasta või kahe tagant, võtavad osa ka hulk eksperte. Peale aruannete ja tööka-vade arutatakse neil konverentsidel ka puht teaduslike probleeme. Peab tähendama, et probleeme, millest jutt, on kõige moodsamad, nad suu-

Kõik vastavad kavandid on asjatundjate poolt koostatud ja on üliõpilaskonnas kaalumisel. 5. Organisatsioonide ruumid puuduksid uuendatud üliõpilasmajas täiesti. Neile on küll mõeldav hankida ruume mujale, samuti ka kohvikule.

Praegune Edustuse saal ja juhatus tuba koos moodustaksid lisa-söögisali, mis nende vahelise ruumist oleks liftiga ühendatud alumise korraga, nii et lõpeks toitude kandmine käidava trepi kaudu. Kõik tellimised gruppidele oleksid rahuldavad ses saalis teisel korral. Pidu-likkude õhtusöökide korral need ruumid liidetult lugemissaaliga rahuldaksid kõige suuremaidki nõudeid, kuna lift võimaldaks korraliku teenimise ja kõik ruumid oleksid liidetud suure saaliga. Kirjeldatud ümberehituste teel saaks praegusest majast täiesti rahuldava üliõpilasmaja. Igasugune uus maja oleks asukohalt praegusest halvem. Kõigi ümberehituste ja juurdeehituste teosta-

mine võtaks eelkalkulatsioonide järgi mitte üle 40.000 krooni, mis ei ole hea tahtmise juures mingi ülesamatu raskus. Keskkütte ja üliõpilasköögi ehitamine auruküttele tooks kulusid juurde umbes 15.000 krooni. Eelmisel tegevusaastal kulus üliõpilasköögile küttepuid 1618 krooni eest, tänava puuhinna tõustes rohkem. Üliõpilasmaja kütmine on peale selle. Keskküte annaks kokkuhoiu mõlemas osakonnas, võimaldaks korraliku köögi, puhtad ja avaramad ruumid üliõpilasmajas.

Enne kui saabub üliõpilasmaja kümnes aastapäev, oleks otstarbekohane viia lõpule üliõpilaste kodu praegustes ruumides ümberehituste teel otstarbekohaseks muutmise küsimuse selgitamine ja võimalikult asi käikugi panna, kuna uue üliõpilasmaja ehitamise võimalust ei saa ette näha.

Lõuemet Laja.

relt osalt on veel trükist avaldamata. Geodeetilisel Komisjonil on oma väljaanneteseeria: Comptes Rendus de Séances de la Commission Géodesique Baltique. See on tõsiteadusliku sisuga. Illustreeriva näitena võiks esitada järgmist. Kõikide maapääsede plaanistuste ja kaardistuste aluseks on tarvis kindlaid trigonomeetrilisi punkte, s. o. punkte, mille asupaik maa pinnal oleks määratud suure täpsusega. Osalt toimub see astronoomiliste vaatluste põhjal, osalt kaudselt, sel teel, et mõõdetakse ära teatud kolmnurkade-ahel. Üks niisugune ahel käib näiteks ümber Balti mere. Arvutusprobleemid mis sealt tekivad on terve teadus omaette. Näiteks Soomes oli tegemist nn. Lõuna-Soome ahelaga (see oli umbes niisuguse ulatusega, nagu meie Eesti kolmnurkade ahel). Selle ta sandus arvutus kujutas enesest probleemi, kus oli tegemist võrrandite süsteemiga, milles oli umbes kakssada võrrandit ja kakssada otsitavat. Mida selline võrrandite süsteem tähendab? Meenutatagu, et keskkoolis lahendatakse võrrandsüsteeme kahe otsitavaga.

Geodeetiliste tööde lõppeesmärguks on see, et üle maa oleks igal pool küllalt palju punkte, mille asupaik täpselt määratud, nii et igalüks, olgu ta maamõõtja põllutööstustehnikumist või insener, saaks oma detailplaanid ühte viia absoluutsete mõõtmistega. Meie oleme sellest veel kaugel. Mõnel pool on see aga peaaegu saavutatud, näiteks Saksas. Ka Soomes ollakse meist ees ja tehakse geod. töid väga suure intensiivsusega.

Pöördudes tagasi kabineti töövõimaluste juurde märkis hra Livländer, et ülikool riistade ja raamatute muretsemisel igatahes majanduslikult niipalju vastu on tulnud, kui see meie oludes võimalik on. Töökärslikult raamatukogu muretsemisel on tänuväärne toeks ka suur tähetorni raamatukogu, mis sisaldab palju geodeesiasse puutuvaid töid.

Lõpuks demonstreeris hra Livländer moodsat pretsisioon riista nurkade mõõtmiseks, mille täpsus ulatub kaaresekundi kümnendikuni. Sellise riistaga astronoomilisi vaatlusi tehes võib antud punkti asupaika maakera pinnal määrata kindlaks nii täpselt, et viga ei ole suurem kui kaks-kolm meetrit. Võrreldagu kogu maakera ulatusega! Igatahes nõuab aga selline määramise operatsioon üheainsa punkti jaoks paar nädalat aega. Geograafiliste koordinaatide määramisel üksikutes vundamentaalpunktides on kaitseministeeriumi topograafia osakond kasusta-

nud geodeesiakabineti juhataja dr. Livländeri abi.

Ülikooli ehituseõpetuse-kabinet on koht, kust võib saada pildi, kuidas nii „praktiline“ ja „elulähedane“ ala nagu ehitamine ometi täiel määral akadeemilist uurimist nõuab. Prof. Jürgensoni lahkel vastutulekul saame heita põgusa pilgu teaduslikkudes probleemidesse, mis asutises parajasti uurimisel, rõõbiti õpetustegevusega.

Tähtsamaks probleemiks, mille kallal töötatakse praegu, on niiskuse tõrje. Tavaline krohvsein vihmases ilmastikus imeb enesesse väga palju vett, mis juba iseenesest mõjub halvasti ehituse vastupidavusele. Iseäranis külmaga on asi halb — vesi, külmudes tekitab katte pragusid. Kuidas leida laasti*), mis enesesse võtaks võimalikult vähe vett, selle kohta tehakse mitmesuunalisi katseid. Ühelt poolt on võimalik laasti omadusi parandada sel teel, et sideainega segatav liiv erilisel valitakse. Valitud liivaga (otstarbekohane liivaterade suurus!) valmistatud katseplaadid näitavad hoopis paremaid tulemusi, kui tavalised. Teine võimalus on laastile lisada mitmesuguseid keemilisi lisaineid, mis niiskusekindlust veel enam tõstavad. Need lisandid ei pruugi olla sugugi kallid, moodustades vaid 5—6% tavalise seinakatte hinnast.

Rääkides seinaehtus-materjalidest, puutume möödaminnes kokku ehituskivide normimisvajadusega. Nüüd hiljuti on Teedeministeeriumis kinnitatud igasuguste telliskivide standard-kujud ja mõõdud. Kabinetis on näha proove Ilmatsalu õonestelliskividest, mis on eelistatavad oma suure kerguse ja soojapidavuse poolest. Tugevusproove nendega pole veel tehtud, sest vastav surve-masin on alles ülesseadmisel (Masin muide on valmistatud Eestis.).

Enne, kui minna ringkäigule välja õuele, kus on näha parajasti ilmastiku-mõjude kätte asetatud proove, heidame pilgu raamatukogule. See koosneb küll ainult tarvilikkudest käsiraamatutest, suuremal raamatuid muretseda pole seni kahjuks olnud võimalusi. Kuid seal avaneb võimalus silmitseda üht vana väljaannet, kahtlemata mõningal määral bibliofilset haruldust. See on kaheköiteline suures-foolios „Civil-Baukunst“, kirjutatud ülikooli professori Sturm'i poolt ja ilmunud Braunschweigis 1699. aastal. Tükk tehnikat ajalugu tänapäeva tehnika poolt valitsetud ruumis!

Väljas näeme veel mitmesuguseid vaheseinte katsetükke, mis najatu-

vad Ameerika eeskujudele. Sein valmistatakse mitte tihedatest laudadest, vaid üksikutest hõredatest liistudest, mis kaetakse laastiga. Sel teel hoitakse kokku puumaterjali, mis on lõppeks ka meil kallim materjal, ühtlasi vähendatakse seega ka tuleohtu.

Huvitavat liiki töid on võimalik jälgida veel tehnoloogia laboratooriumis. Probleemiks on mitmesuguste liivade ja savide analüüs sõmera suuruse suhtes. Praktiline tähendus on sellel teedehituses. Kui tee aluspind ei ole oma koosseisult küllalt jämedateraline, siis vesi, mis sinna valgub, külmudes tõstab tee katte üles ja kate puruneb. Seepärast on teede ehitamisel väga tähtis analüüsida aluskihti, millele tee kavatakse rajada. Kui aluskiht nõuetele ei vasta, siis tuleb see lihtsalt kõrvaldada ja asendada paremaga. Mõnel pool välismaal on sellest nõudest lähtudes isegi teid ümberpaigutatud, sest pole mingit mõtet raisata kallist tee-katet seal, kus on teada, et ta kuigi kaua vastu ei pea. Vastavate praktiliste meetodite väljatöötamine pinnase mehaanilise analüüsi toimetamiseks on parajasti käsil.

Tihti peale tahetakse tehnilist iseloomustada kui midagi madalamat, mitte õieti „akadeemilist“. Tänapäeval ei tohiks selline vaatekoht küll enam paika pidada. Küsimused kasvavad praktilistest tarvest, seda küll. Kuid nende viljakas vastamine pole mõeldavgi valikuta katsetamise ja juhusliku kogemuste korjamisega, vaid ainult soliidset teoreetilisel alusel juhitud töö kaudu. See on üldine mulje, mille saab ülikooli neid asutisi külastades, kus teotsetakse tehniliste probleemide lahendamisega.

Jutuajamisel tehnikateaduskonna dekaani prof. J. Kopville m'iga oli meil võimalus esitada rida küsimusi teaduskonna töö üldise korralduse alalt. Kõige esiteks, mil määral on teaduskond juba organiseeritud ja mis tuleb veel teha. Sellele küsimusele prof. Kopville vastas kokkuvõttes järgmist:

„Esialgelt teaduskond töötab kahe haruga: 1) ehitusinseneride ja 2) keemiainseneride haru. Nende jaoks on õppekavad teaduskonna poolt välja töötatud ja ülikooli nõukogu poolt maksma pandud. Kuna

*) laast, laasti = Mörtel.

õppekavade väljatöötamise ajal mitmel erialal õppejõud veel puudusid, on praegukehtivad õppekavad loomulikult ajutised ja vajavad mõningaid muudatusi. Nüüd, kus kõikide alade jaoks õppejõud kohal on, tuleb asuda kavade viimistlemise juurde. Käesoleval semestril asuvad õppetööle kolm uut õppejõudu. Nende ülesandeks on peale loengute ja harjutuste korraldamise veel õppekavade juurde kuuluvate õppeasutiste loomine ja sisustamine. Need viimased omavad põhjapanevat tähtsust mitte üksi jooksvas õppetöös, vaid ka uurimistöödeks. Ülikool omalt poolt on loonud eeldused vajalikkude laboratooriumide ellukutsutamiseks. Käesoleval semestril seisab tehnikateaduskonnal ees veel ühe õppejõu valimine (soojustamajanduse alal), kes asuks aga tööle alles pärast suvevaheaega, s. o. sügissemestril. Sellega saaks praegu töötavate kahe haru vajadused teaduskonna asutamise määruises ettenähtud piirides õppejõudude poolest korraldatud.

Tehnikateaduskonna asutamise määruises (Vabariigi Valitsuse poolt 25. augustil 1934. a. vastu võetud) on ette nähtud veel masinaehituse ja elektritehnika haru avamine. Viimase käimapanek vajab Vabariigi Valitsuse otsust. Selle haru vajadusi rahuldaks suurelt osalt tehnikateaduskonna praegutöötavate harude kui ka mat.-loodusteaduskonna õppejõud. Avamisega ühenduses tuleks meil ametisse seada ainult veel kolm õppejõudu — kaks elektritehnika ja üks lennuasjanduse alalt.

Küsisime, millal saame teaduskonna esimesi lõpetajaid, mis aladel ja kui palju? Kas jõududest, mida tehnikateaduskond hakkab ette valmistama, pole karta üleproduktseerimist?

„Vanim semester tehnikateaduskonna üliõpilaste koosseisus on praegu 6-es, koosnev üliõpilastest, kes tehnikateaduskonna ettevalmistavaid aineid kuulasid juba aastal enne teaduskonna avamist. Õppekava näeb lõpetamiseks ette ehitusinseneride haru 10-semestrilist ja keemiainseneride haru 9-semestrilist stuu-

diumi. Nõnda ei ole tehnikateaduskonna lõpetajaid oodata enne 1938. aasta kevadet. Lõpetajate arvu oleks raske ennustada, kuna ei saa kindlasti ette ütelda üliõpilaste tööedu. Praeguste andmete järele esimese lennu lõpetajate arv võiks seista kümne inimese ümber. Üleproduktseerimist ei saa mingil tingimusel juttu olla. Vastupidi, meie arenevas tööstuses tuntakse inseneride järgi puudust. Nõnda näiteks on kõik keemikud ametites ja pole otsekohe võtta tarvilikke assistentide ülikooli juurde. Teise näitena olgu öeldud, et kaitseväärt on pööratud küsimusega ülikooli poole, millal avatakse masinaehituse haru; seal ollakse huvitatud vastavate jõudude ettevalmistamisest kodumaal, kuna välismaale stipendiaatide saatmine on kulukas ja väikesed stipendiumid ei võimalda luua õppijaile edukaks tööks tarvilikke tingimusi.

Kui möödunud sügisel ülikool piiras vastuvõetavate uute üliõpilaste arvu, siis võtsime tehnikateaduskonda vastu 50 uut üliõpilast. Nende valikuks korraldatud võistlus-eksamid näitasid, et meie keskkoolilõpetajate teadmised matemaatikas on osa vastuvõetutegi juures nõrgavõitu edukaks töötamiseks tehnikateaduskonnas. Kui tulevikus on võimalik toimetada vastuvõetavate üliõpilaste valikut, siis peaksime püstitama mõnesugused absoluutsed normid. Peab tähendama, et välismaal on vastuvõtu tingimused tehnikauliõpilastesse õige nõudlikud. Näiteks pääsevad Rootsis tehnikaülikooli ainult need keskkoolilõpetajad, kellel on lõputunnistusel hinnangud kõikides ainetes vähemalt 4!

Millised on väljavaated teadusliku tööks? Kuidas on lugu teadusliku järelkasvuga tuleviku jaoks?

„On endastmõistetav, et ülikool, kus ainult õpetatakse ja teaduslikku tööd ei tehta sugugi, polekski kellegi ülikool, vaid ainult mingi keskkooli kõrgem klass Teadusliku töö puudumisel puuduks ülikoolil see elevus, see pingeline, mis üliõpilasi tööle virgutaks, mis sisendaks teaduse vastu teatavat respekti, mis viljastaks ka õppejõud kitsamas mõttes.

Kui meie jätaksimegi lahtiseks küsimuse, mil määral meie ülikooli juures teotsevad teadlased suudaksid võtta osa ülemaailmaste probleemide lahendamisest, siis on meil ometi väga palju n. ö. koduseid küsimusi, mille teaduslik läbitöötamine on ilmtingimata tarvilik. Ja nendel aladel on siis vahetpidamata tööd tehtud algusest peale ja töötatakse pidevalt edasi. Meie loodusvarade igakülgne uurimine on väga laialdane tööväli. Nimetagem ainult mõningaid näiteid. Keemilise tehnoloogia alal on uuritud meie gipsi, muidugi ka meie põlevkivi, mille kohta on ilmunud hulk töid. Möödunud semestril töötati teedeministeriumi ülesandel terve semester määrdeõlide omaduste võrdlevate katsete kallal. Sobivate sortide kindlaksmääramisel on väga suur tähtsus ja õiged tulemused võimaldavad praktilisel rakendamisel miljonitesse küündivat kokkuhoidu. Praegu on käsil meie kändude analüüsid terpentini ja kampolisisalduse suhtes. Siis saavide uurimine. Prof. Jürgenson töötab veekindlate laastide ja isolatsioonplaatide uurimise alal jne. jne.

Mis puutub teaduslikku järelkasvu, siis on sellest praegu veel raske rääkida, kuna esialgu puuduvad teaduskonna lõpetajad. Kuid loomulikult tuleb meil selles suhtes käia sama teed, mida on käinud ülikooli teisedki teaduskonnad: siin anda üldine ettevalmistus ja siis saata välismaale stipendiaatidena oma erialale spetsialiseeruma ja laiemaid kogemusi omandama.

Milliste välismaisete eeskujudega on arvestatud meie tehnikateaduskonna rajamisel?

„Tuleb panna tähele, et keemiaosakond oli Tartu ülikoolis juba vanasti olemas. Mõningaid mõjusid selle haru väljakujundamisele võis anda Riia polütehnikum. (Prof. Wittlich oli teatavasti Riia polütehnikumi õppejõud.) Keemiainseneride ettevalmistuses on praegu moodne anglo-saksi vool, Inglismaa ja Ameerika eeskujud. Olgu tähendatud, et isegi Saksamaal hakatakse harrastama sel alal Ameerika ja Ing-

„Majapidamine“

Helsingi soome üliõpilasosakondades

Helsingi ülikooli juurde kuuluvate üliõpilasosakondade põhi- ja kodukordade kohaselt on osakondade ülesanne oma liikmetele pakkuda: vastastikkusele sõprusele rajatud kooselu, vastastikkust abistamist üliõpilaselu puutuvais küsimusis, omavahelist sallivust ja head korda, äratada ja algatada üldiseid rahvuslikke harrastusi ning luua ja kasvatada armastust koduümb- ruse ja isamaa vastu.

Nende ürituste teostamiseks ja üldse kooselu arendamiseks osakonnad nõuavad oma rahaliste kulude katteks liikmeilt makse. Neist tähtsamad on: sissekirjutamismaks (nooriõpilasele), semestrimaks, eemalolekumaks ja hilinemismaks ning lõpuks veel erakordsed maksud.

Helsingis asuvad soome osakonnad, arvult üks- teist, said viimase aasta kokkuvõtte kohaselt sissetule- kuid liikmemaksudest Smk. 1763637. Maksude suurus määratakse eelarve vastuvõtmisega koos osakonna koosolekul kindlaks. Erakorralisi makse saab osakon- nas määrata ainult kahele üksteisele järgneva koosole- ku otsusega, milledest osavõtnud vähemalt $\frac{2}{3}$ ette- paneku poolt on. Maksude suuruse igakordne muut- mine või erakordsete maksude määramine osakonna korralise koosoleku poolt kuulub ülikooli konsistoo-

riumi kinnitamisele. Osakond võib omi liikmeid va- bastada semestrimaksust haiguse, vaesuse j. t. s. põh- justel.

Viimasel õppeaastal olid soome osakondadel liik- memaksud järgmistes suurustes:

Osakonnad	Sisseastu- mismaks Smk.	Semestri- maks. Smk.	Eemalole- ku ja hili- nemismaks Smk.	Erakord- sed mak- sud Smk.	Märku- sed
Eteläsuomalainen	50	135	ei ole	ei ole	
Savolainen	50	170	"	"	
Karjalainen	ebakindel	150	20	"	
Hämäläinen	150	150—250	50	"	
Keskisuomalainen	100	175—250	50	"	
Kymenlaakson	200	165	75	"	
Varsinaisuomalainen	100—300	120	25	"	
Satakuntalainen	200—1000	175	50	"	
Viipurilainen	30	150	ei ole	"	
Etelä-Pohjalainen	25—500	110	15	"	
Pohjois-Pohjalainen	50—1600	100	15	20	

Selgituseks ülaltoodud tabelile olgu tähendatud, et erimaksude juures esinev mitmesugune suurus palju-

lismaa eeskujusid, Karlsruhees näi- teks. Ehitusõpetuse alal toetume samuti teataval määral Ameerika kogemustele. Prof. Jürgenson, kes on õppinud Ameerikas, räägib samal ajal väga kiitvalt Rootsi eeskujudest. Rootsi on maa, mis meile suu- rel määral sarnane ilmastikutingi- mustelt, mis ehitusajanduses suure tähtsusega. Aga teistegi maade kogemused tulevad arvesse: Teedeehi- tuse professor Martin on õppinud Danzigis, prof. Maddisson, K. Grimm on omandanud hariduse Venes. Kõik see kokku annab tehnikateaduskon- nale küllaltki soovitava mitmekül- guse.

Kuidas on lugu õppevahenditega ja kirjandusega? Mida võiks ütelda eestikeelse teadusliku kirjanduse kohta?

Eestikeelset teaduslikku kirjan- dust pole olemas ja lähemal ajal vae- valt selle soetamisest saab olla juttu.

Võõrkeelte valdamine on akadeemi- lise stuudiumi eelduseks. Mis puu- tub laboratooriumidesse, siis puudu- vad esialgu veel paljud seadmed, kuid kavad, kuidas sisseseaded teos- tada, on valmis ja mõne aasta pä- rast tohiks kõik tarvilik olemas olla. Võib ütelda, et ülikool on teaduskon- nale oma võimaluste piirides täiel määral vastu tulnud, määrates oma erisummadest vahendeid niihästi ins- tituuide sisustamiseks kui tarviliku kirjanduse muretsemiseks. Jooksva erialaliste ajakirjanduse muretse- mist saab muuseas edukalt ära jao- tada mitmete asutiste vahel, sest sa- mad ajakirjad sisaldavad tavaliselt töid mitmekesiselt erialadelt.

Kuidas saab tehnikateaduskond oma õppetöös kasustada ülikooli teiste teaduskondade olemasolevaid õppekohti ja institute?

Selles punktis on olukord väga häa. Vastav õppekavade läbivaata-

mine näitab, et ehitusinseneride har- rus korraldavad mat.-loodusteadus- kond ja filosoofiateaduskond (kuns- tiajal.) kokku 26% kogu õppetööst. Keemiainseneride harus on (loen- gute järgi arvestades) koguni 68% kogu tööst matem.-loodustea- duskonda kuuluvate õppekohtade teha. Tehnikateaduskond kasustab 17 mitmesugust ülikooli loengute- ja praktikumi-ruumi. Olgu samas mär- gitsetud, et mitmel pool välismail tehnika üliõpilased peavad sundusli- kult kuulama ka mõningaid üldhari- duslikke aineid.

Kokkuvõttes võib ütelda, et teh- nikateaduskond on oma esimestest organiseerimisraskustest üle, et töö ettenähtud ulatuses käib, ja et on põhjust loota sellest tööst häid taga- järgi. Eestis on tehnilistel aladel arenguvõimalusi küllalt, seega tarvi- dust tehniliselt haritud jõudude jä- rele samuti. (Järgneb.)

des osakondades on tingitud traditsioonist, mille järele teatav liige maksab kas rohkem või vähem — olenedes liikme varanduslikust seisukorrast. Edasi näit, mak-savad mitmes osakonnas semestrimaksu tunduvalt vä-hem need liikmed, kes ülikoolis ja organisatsioonis ol-nud üle teatava aja (tavaliselt üle 10 semestri).

Peale liikmemaksu on osakondadel teisigi sissetu-leku-allikaid. Siin on suuremalt osalt tegemist sisse-tulekutega, mis saadud mitmesugustest osakonna ette-võtteist, peamiselt organisatsiooni või osakonna „ker-hode“ (ringide) poolt korraldatud pidudel pileтите müügist. Semestri sissetulek niisugustest sega-ette-võtteist kõigub kõigi osakondade peale kokku Smk — 65000—80000. Peale mainitu on kõikide osakondade jooksvate hoiusummade intressid kuni Smk 13000. Mitmesugused erisissetulekud kõigi osak. peale on kokku semestris kaugt üle Smk. 100.000.

Kõikide soome osakondade sissetulekute koguula-tus küünib kokku kuni Smk. 2.000.000.

Väljaminekute-kulutuste osas võtavad lõviosa omale osak. korterite üürid. Viimasel aastal, vastavate lepingute kohaselt oli see summa Smk. 363.320. Kõige suurem korterite üürija osakondadele on Helsingi üli-õpilaskond ise. Vana üliõpilasmaja kõrval Helsingis asub uus üliõpilasmaja n. n. „osakondademaja“, mille peremeheks Helsingi üliõpilaskond ja kus üürilistena asuvad tervelt kuus osakonda, nimelt: Eteläsuomalai-nen, Savolainen, Karjalainen, Varsinaissuomalainen, Satakuntalainen ja Viipurilainen osakonnad. Nende osakondade ja Helsingi üliõpilaskonna vahelised üüri-lepingud on sõlmitud kestvusega kuni a. 1960. Hämä-läis- ja Keski-suomalaisel osakondadel on maja Kampin-kaatu 4, mis kuulub osaihisusele väärtusega Smk. 3.600.000. Osaihisuse aktsiaist kuuluvad pooled nime-tatud osakondadele, kuna ülejäänud on võõraste käes. Sarnase suure maja ehitamine sundis neid kahte osak. tegema võlgu, mille kogusumma on veelgi Smk. 802000 ja millest omakorda kuulub valdavam osa Hämä-läis-osakonnale. (Smk. 627000). Mõlemad põhjala osa-konnad asuvad omas majas, Töölönkatu 3, n. n. „Os-trobotnia“ majas. Aleksanterikatu 19 asub üürikorte-riks Kymenlaakson Osakond.

Kuna soome üliõpilasorg-ides on osak. ametnikud kõik palgalised, alates kuraatorist ja lõpetades laulu-juhatajaga, siis nõuab palkadegi maksmine tähelepanu-vääriava summa osakondade laegastest. Kõigis osakon-dades kokku on üle 100 ametniku, kes aastas saavad tasu Smk. 292.800.

Osakondade ametnike palga suurus on jällegi eri osak.-des erisugune, olenedes osak. suurusest (liikmete arvust) ja tavadest.

Osakondade aastapäevad ja suvipidustused kui ka teised pidulikud sündmused ja nende pühitsemissed too-vad osakondadele aastas kulusid Smk. 137.300. Esi-tus-kuludeks tarvitatakse aastas kõikides osak.-des kokku Smk. 34.300.

Soome osakondadel seisab ühe suurema ülesan-dena kodumaakonna igakülgne uurimine. Selle mitme-palgse ja aega- ning kulunõudva eesmärgi teostami-seks maksavad osakonnad kokku aastas keskmiselt Smk. 70.000. Mainitud summale lisaks maksavad kodu-uurimustöö edukaks läbiviimiseks oma maakonna

mitmesugused kogukonnad ja rahaasutised. Ka riik ja teaduslikud seltsid toetavad rahaliselt mainitud üliõpi-laste ettevõtet.

Osakondade ülesanded aga oma maakonna vastu on veelgi suuremad, mis avaldub väga mitmesugustes rah-va ettevõtete rahalistes toetustes. Need summad on väga kõikuva suurusega. Sellepärast esitatakse näide-tena mõned osakonnad. Savolainen Osak. andis läinud aastal tööliste kooli heaks Smk. 25000. Eteläsuomalai-nen Osak. on annud aegade jooksul üle Smk. 50000 rootslaste asulais asetsevate soome koolide heaks. Var-sinaissuomalainen Osak. on asutanud Tenholasse rah-vakooli, loonud Korppoo ja Paimio kopsuhaigete haig-laisse raamatukogud, Satakuntalainen Osak. on oma maakonna tiisikuseravila asutamiseks annetanud 32000 Smk. Pohjois-Pohjalainen Osak. on annud oma maa-konna rahvakoolidele Smk. 7000 jne.

Peale mainitu Osak. abistavad ja toetavad rahali-selt omi liikmeid, kes on haiglais, hoiavad korras omal kulul surnud osakondlaste hauakünkad. Ka on toeta-nud osak. aineliselt välissoomlasi. Kokku aastas on keskmiselt esitatud iseloomuga kulutusi Smk. 30.000—32.000.

Paljud osakonnad on teiste org-ide liikmed, kuhu liikmemaksudena on eri väljaminekuid. Nii näit. maksavad Hämeläis- ja Keski-suomalainen Osak. Hä-mäläis-Keski-suomalaisele Valtuuskunta'le Smk. 52.600 ja kõik Osak.-ad Soome Akad. Spordiliidule liikme-maksuna aastas Smk. 11.780.

Höimutegevuse arendamiseks kulutavad Osakon-nad aastas Smk. 36.100. Sinna kuuluvad stipendiumid eestlastele-sõprusliitlastele ja liivlaste-ingerlaste koo-litamine Soome rahvakoolides.

Lisaks Soome Akad. Spordiliidu liikmemaksule tar-vitatakse kehalise kasvatusse jaoks ühtekokku Smk. 61.600.

Eriliste väljaannete, nagu Osak.-de ajalugude kir-jastamiseks kulutatakse Smk. 22.600.

Muusika- ja kunstharrastusteks makstakse aastas kuni 25.100 Smk.

Ajalehtede ja kuukirjade tellimisteks on Osak.-ad tarvitanud aastas Smk. 27.500.

Osak.-ad tellivad liikmeile „Ylioppilaslehti“, mille tellimisrahad ulatuvad kokku Smk. 152085.

Mitmesugused segakulutused küünivad kuni Smk. 310000.

Viiel Osak.-al on ühtekokku võlga Smk. 1.010.160. Selle võla protsendid ja nõuetava põhivõla tasumine nõuavad neilt kokku aastas Smk. 147.600.

Nii siin lühidalt esitatud ülevaade soome osakon-dade „majapidamisest“.

Allakirjutanu ei ole võtnud endale ülesandeks üksikasjalikult võrrelda soome ja meie üliõpilasorga-nisatsioonide sissetulekuid ja eriti kulutuste-osa. Võib aga kohe ütelda, et soome osakonnad hoopis väikse-maid summasid kulutavad representatsioonile, võrel-des meie org.-idega. Siis on meil ka üsna piskult, kui mitte sugugi harrastatav rahaline abistamise rahva ettevõtetele.

Keskelt läbi on ka meie üliõpilasorg.-ides liikme-maksud suuremad.

Eerik Suurvälä.

Mujalt veergudelt

Tehnikateaduskond tekitab jälle poleemikat.

Juba aasta vahetusel viitas haridussotsiaalminister N. Kann, et tehnilise hariduse korraldamise küsimus tuleb veel lõplikule lahendamisele. Nagu hiljem selgus, võis õigusega järeldada, et tehnilise hariduse küsimus, nagu ta praegu korraldatud, ei ole veel lõplik ja et näib kõnesse võivat tulla tehnikateaduskonna uuesti Tallinna viimine.

Hiljem selguski, et vabariigi valitsus on moodustanud ministritevahelise komisjoni, kes peab lõplikult lahendama tehnikateaduskonna asukoha küsimuse. Komisjoni kuuluvad majandus-, teede-, kaitse- ja haridusministrid ning riigikontrolli esindaja. Haridussotsiaalministeerium töötab enne komisjoni kokkuastumist välja kalkulatsioonid, kui palju läheb maksma tehnikateaduskond Tallinnas ja samasuguse kalkulatsiooni teeb ülikool Tartu kohta. Tähendatud kalkulatsioonid pidi esitama Haridussotsiaalministeeriumile 1. veebruariks. Esitatud andmete ja kalkulatsioonide põhjal peab komisjon lõplikult määrama kindlaks kas kõrgema tehnikakooli asukoht jääb Tartu või Tallinna.

Sel puhul tekkis ajakirjanduses huvitavat poleemikat tehnilise hariduse korraldamise ümber nii Tartu kui ka Tallinna kasuks.

Tallinna tehnikumi direktor Enn Nurmiste avas vaidluse kirjutisega „Tehnilise ülikooli küsimus“ „Uus Eestis“ 5. jaan. s. a.

Tema pooldab tehnilise hariduse täielikku Tartu koondamist.

„Viibides aastaid tehnilise haridustöö juures, olles sageli kistud vaidlusesse selle korralduse üle, olen järjest enam veendunud, et tehnilise hariduse ülemat osa, meie tehnilise teaduse tsentrumit, tuleb korraldada täielikult Tartus teiste ülikooli teaduskondade kõrval järgmistel kaalustel:

1) Kaht kõrgemat õppeasutust ei jõua meie soliidset korraldada; isegi praegu jääb Tartu ülikoolis mõnel alal teaduslikust pingest puudu. Inseneride ettevalmistus isoleeritud koolis võib teha sellest rakenduskooli, kus teaduslik uurimine jääb tahaplaanile; see pole siis enam ülikool, vaid variant uue Tallinna tehnikumi kõrval.

2) Eriõppeasutuses jätkuks ja süveneks inseneri kutse isoleerimine teistest akadeemilistest kutsetest. Seda eitavat nähet konstateeritakse välismaa erikirjanduses ikka sagedamini ja meie peaksime sellega tõsiselt arvestama praegusel ajal, mil üksmeelse kultuurtahtelise ühiskonna loomine on tõstetud esikohale.

3) Tehnika-teaduskond moderniseeriks ja värskendaks kogu ülikooli, andes tõuget ja viljakaid ideid teistele teaduskondadele. Tehnilise kultuuri süvenemisel muutuvad tehnilise teaduse meetodid ja vahendid kõigile teistele teadusealadele nii tarvilisteks, et nende tähtsust võib ainult kirjaoskuse tähtsusega võrrelda.“

„Päevalehes“ 11. jaan. s. a. vastab artiklis ettetoodud väidetele erilise tooniga Tehnilise Hariduse Edendamise Seltsi esimees dipl.-ins. K. Ipsberg, kes ette toob, et

„1) Eesti kõrgem tehniline õppeasutus peab olema erioõppeasutus, nii paljude osakondadega kui meil neid on tarvis, mis valmistaks ette elule küllaldaste teadmistega isikuid ja võimaldaks ühtlasi ka oma laboratooriumides ettevalmistamist neile väheseile, kes puhtteadusele tahavad pühenduda, nagu seda tehakse välismaa politehnikumides.

Äärmisel juhul võiks sarnane asutus töötada ka ülikooli tehnilise fakulteedina (m. sõrend. „Üpl“ toim.), siis peaks talle aga andma rohkem iseseisvust ja mitte teda suruma ülikooli raamidesse, ja selle korraldamine ning juhtimine anda kõrgema tehnilise haridusega isikute kätte.

2) Eesti kõrgem tehniline õppeasutus peab asuma Tallinnas, riigi pealinnas, sest ta peab töötama kontaktis tegeliku eluga ja tehnilise praktikaga, et niihästi õppejõududel kui ka üliõpilastel oleks võimalik jälgida ligemalt meie tehnilist arengut, muidu hallitab ettekantav tehnika-teadus kogu oma jüngritega. Ka Tallinnas asuva kõrgema sõjakooli

õppejõud, samuti praktilise kutse alal tegutsev tehnikute ja inseneride suur kogu võiksid siin oma teadmisi täiendada niihästi täiusliku tehnilise raamatukogu kui ka loengute abil, mis muidugi tähendab majanduslikku kokkukohoidu.

Siin on ka võimalus vähemate kuludega saada läbi, kuna siin on kerge leida õppejõude väiksemate erioõppeainete jaoks, mis nõuavad ainult 2—3 nädalatundi loenguid, rakendades tööle neil erialal töötavaid ja uurivaid isikuid. Peab ka võtma arvesse Tallinna linnavalitsuse rikkaliku rahalist abi. Ka on siin kerge kompletereida eelainete õpetajaid kõrgema tehnilise haridusega isikute hulgast, kes teavad, missuguses suunas seda õpetust peab teostama.

3) Ruumpuudus ei või tõsiselt tulla kõnne, mahtus ometi vana tehnikum oma 400 üliõpilasega Kopli Vene-Balti tehase administratsiooni hoonesse lahedalt. Merekool muidugi tuleb mahutada linna, sadama lähedasse meremeeste kodu majja, mida kõik meremehed tervitaksid suure heameelega. Vana tehnikumi laboratooriumid on paremad kui need on Tartus ja tehniline raamatukogu on siin täiuslik. Tartus ülikoolile linna poolt pakutavad ruumid on tarvilised praeguste viletsate ruumide asendamiseks ja täiendamiseks.“

Kuid ka kõrgema majandusteadusliku hariduse tahab hr. K. Ipsberg ära korraldada, arvates, et

4) Vabariigi valitsus muidugi võtab arvesse kõik argumendid selle tähtsa küsimuse otsustamisel, sest siin ei ole tegemist mõne üksiku linna, vaid kogu rahva huvidega, ja ülikool oma kavadega kõrgema tehnilise hariduse asjus peaks ka pidama meeles, et ta ei ole Tartu, vaid esmajärgus Eesti vabariigi ülikool. Vabariigi valitsus peaks kaaluma ühtlasi ka majandusteaduskonna ühendamist Tallinnas loodava kõrgema tehnilise hariduse õppeasutusega, jällegi peamiselt selleks, et ka majandusteadus viia kontakti tegeliku eluga (m. sõrend. „Üpl“ toim.). Tartus on ta jäänud kängu ja 10 aasta jooksul ei ole jõutud teda elule vastavalt seada korda.“

„Uus Eestis“ 20. jaan. s. a. vastuseks hr. E. Nurmiste juhiv veel tähelepanu täiendavalt asja-

AUHINNATÖÖDE TEEMAD 1936.

I. USUTEADUSKONNAS.

- a) Vana Testamendi alalt:
 1. Taanieli raamatu ajaloo-vaatlus ja eskatoloogia.
- b) Üldise kirikuloo alalt:
 2. Kuidas Justinus Veretunnista-ja kujutab ja kirjeldab oma teostes Jeesust Kristust?
- c) Kodumaa kirikuloo alalt:
 3. Nõiad ja nõiaprotsessid meie maal vastava allikalise materjali alusel.
- d) Võrdleva usunditeaduse alalt:
 4. Allmaailma kujutlused eesti rahvausundis.
 5. Jutlus teksti üle: 2 Kor. 6, 14—18 ühes eksegeetilis-homileetilisel põhjendatud dispositsiooniga.

II. ÕIGUSTEADUSKONNAS.

1. Administratiivprotsessi alalt:

Halduskohtute ja kohtulikkude haldusinstantside esimesele astmele alluvad kaebused ja vaided ning revisjoni-, apellatsiooni- ja kassatsioonikaebused.
2. Õiguse üldõpetuse alalt:

- Normide kehtivus ruumis.
3. Rooma õiguse alalt:

Kaaskäendus ja solidaarkohustus.
4. Kaubandusõiguse alalt:

Avarii.
5. Riigiõiguse alalt:

Rahvaesindus valimisõiguse arengus Eesti Vabariigis.
6. Käitismajandusteaduse alalt:

Püsivkulud ja nende mõju tänapäeva majanduse kujunemisele üldse ja Eesti omadele eriti.
7. Majandusgeograafia alalt:

Kaubanduskäitiste levig esiliikide järgi ühes suuremas Eesti linnas.
8. Majandusmatemaatika alalt:

Eesti maksutariifide matemaatilise analüüsi.
9. Majandusõiguse alalt:

Riigi majanduskäitiste õiguslik iseloom Eestis.
10. Tartu linna poolt Jaan Tõnnisson'i 60-a. sünnipäeva puhul asutatud auhinna aine:

Charles Gide'i ühistegeline ideoloogia.

II. Eesti üliõpilasseltside Vilist-laskogude Liidu auhinnatöö ained (auhinnaks on määratud kummalegi tööle à 300 krooni):

- a) Administratiivõigus ja -protsessi alalt:

Juhiprintsiibi rakendamise võimalus Eesti keskhalduses. (Töö esitamistähtaeg 1. okt. 1936. a.)
- b) Majanduspoliitika alalt:

Eesti põllumajanduse võistlusvõimest maailmaturul. (Töö esitamistähtaeg 1. okt. 1937. a.)
1. dets. 1934. a. väljakuulutatud teemad (tööde esitamistähtaeg 1. okt. 1936):
 - a) Maareformi mõju maalisele rahvastiku tihedusele ja maa rahvastustumisele Eestis.
 - b) Tööstussaaduste turg iseseisvas Eestis (teiskordselt).
12. Eesti Korporatsioonide Vilist-laskogude Liidu auhinnatöö aine Riigiõiguse alalt:

Legaalne põhimõte Eesti Vabariigi põhiseaduse tekkimises, muutmistes ja muutmiskavades.

olule, et ka välismaa tähelepanekutel on —

tehnilised ülikoolid arenenud kitsalt ühekülgseks, sattunud erianelise rakendusmaterjali rägastikku, jättes vähe aega süvenemiseks eel- ja põhiainetesse; sellega olevat siis ka teaduslik alus — see ainus eeldus kestvaks edenemiseks — tagaplaanile surutud.

Et need väited on leidnud laialdast tunnustamist, seda tõendab üldhariduslike osakondade asutamine mitmes tehnika ülikoolis (näit. Berliini tehnika ülikooli „Fakultät für allgemeine Wissenschaften, insbesondere für Mathematik, Naturwissenschaften und Wirtschaftswissenschaft“) ning tehnika osakonna asutamine mõne hariliku ülikooli juures (näit. Kielis ja Paduas).

Edasi tsiteeritakse Saksa dipl. insener. liidu häälekandjast dipl. ins. H. Ruhfuse arvamust probleemi kohta, kus leitakse:

„Meie ei saa tehnilise ülikooli reformeerimisel kõrvale jätta oma põlist veendumust, et tehnika ülikool tuleb hariliku ülikooliga liita; sellega tõstame inseneri haridust kõrgemale tasapinnale ja restaureerime teaduse endise tervikluse. On väga oluline luua inseneride tegevusele ja teadmiste laiemale alusele, sama tähtis on ka teistele akadeemia kodanikele tabada varakult tehnika vaimu, millega neil tulevikus on kokkupuuted igal sammul, kas juristina, õpetajana või ars-

tina. Tuleb teha lõpp õnnetule ülikoolide eraldamisele, mis on surunud tehnika teisejärgulisele kohale“ (m. sõrend. „Üpl“ toim.).

Kirjutaja viiab ka meie endi inseneride ühiskondlikule isoleeritusele leides, et

„Inseneri kutse ühiskondlik isoleerumine on erikoolis õppimise paratamatuks järelduseks. Kontakti puudusel teiste akadeemiliste õppijatega jääb tehn. üliõpilasele võõraks ühiskondliku elu rütm ja hilisemas kutsetöös võib kergesti juhtuda, et insener on masina juures ise muutunud masina osaks, mehaaniliseks tööriistaks.

Pole vaja minna välismaale, et sellele näiteid tuua. Ka meil ei vasta insenerikutse ühiskondlik erikaal sugugi selle kutseliigi suurusele ja võimetele.

Kui palju on meil inseneri juhtimas vaimset elu ning majandus-, haridus- ja muid poliitika alasid! Ometi võiks inseneri kogemused ja oma erialalisest küljest hea elutundmine eelnimetatud aladel suurt kasu tuua.“

„Postimees“, käsitletud mõnes numbris ülevaateid tehnikateaduskonna arendamisest ja praegusest olukorrast, kirjutab 25. jaan. s. a. „Tehnilise hariduse korraldamisest“ muuseas:

Viimaselgi alal on saavutatud teaduskonna veel lühikesest elueast

hoolimata silmapaistvaid tulemusi. Kui õppejõud vabanevad ükskord kabinettide ja laboratooriumide asutamiskest korraldustöödest, siis saavad nad veelgi enam aega pühendada uurimistöödele. Ja kuna ülikool koos haridusministeeriumi ja riigivanemaga on osanud rakendada töösse hulga energilisi õppejõude, siis võime loota, et Eestigi pole varsti enam praegusel tehnikasajandil tehnilise hariduse poolest arenematu maa, nagu seda ehk võidakse ütelda praegu. Edaspidi meigi teadusmehed rakendavad kiiresti arenevate tehnikateadust ka meie oludesse, nii nagu see meile kõig kohasem.

Väljapoole ülikooli aga paistab, nagu ei tuntaks meil üldse tõsist huvi tehnilise hariduse vastu. Kui tehakse juttu tehnilisest haridusest, siis keerleb juttu ikka peamiselt selle ümber, kas Tallinn või Tartu. See Tallinna ja Tartu asi mingipärast meenutab kangesti vanaisa Krõlovi valmi „Kvaritet“.

Ja lõpuks leiab et Tehnikaülikooli eraldiolemisel pole igatahes rohkem põhjust, kui näiteks arsti- või usuteaduskonna eraldamisel ülikoolist iseseisvate instituutidena. Samuti näiteks keegi ei hakkaks selle üle vaidlema, kus arstiteaduskonnal on paremad töötamisvõimalused, kas Tartus või Tallinnas. Aga loodame, et tehnikateaduskondki jõuab varsti üle neist siia-sinna kisklemise aegadest ja et edaspidi kõneldakse rohkem tehnikast enesest.

Auhinnaks on määratud 200 krooni. Töö esitamistähtaeg 1. nov. 1936. a.

III. ARSTITEADUSKONNAS.

1. Eripataloogia, diagnostika ja teraapia alalt:

Respiratoorilisest arrütmiast südame- ja kopsuhaigetel (prof. V. Vadi).

2. Fagotsütoosist pahaloomulistelt kasvajatelt väljakutsutud eksudaates (kliiniline uurimus) prof. E. Masing).

3. Bakterioloogia alalt:
Stafülotoksiinide bioloogilisi omadusi (prof. K. Schlossmann).

4. Hügieeni alalt:
Eesti mee uurimine (prof. A. Rammul).

5. Kirurgia alalt:
Vähahaiguse esinevus ülikooli kliinikutes Eesti ajal (prof. U. Karel).

6. Günekoloogia ja sünnitusabi alalt:

Ajuripatsi hormoonide mõju soo arenemisele (prof. J. Miländer).

7. Neuroloogia alalt:
Peaaju glioomid närvikliinikus 10 aasta jooksul (1924—1934) (patoloog.-kliiniline töö) (prof. L. Puusepp).

8. Oftalmoloogia alalt:
Värvitundmine Tartu ülikooli üliõpilastel (kliiniline uurimus (prof. J. Uudelt).

9. Farmakoloogia alalt:
Tuleb uurida kodumaa konnamarjajali digitalis-tundelikkuse suhtes standart-preparaatidega (prof. G. Barkan).

10. Kõrva-, nina- ja kurguhaiguste alalt:
Konstitutsiooni osatähtsus Wald-eyer'i kurguadenoidvõru hüperplaaasia tekkimises (prof. E. Saareste).

11. Patoloogilise anatoomia alalt:
Toitumuse mõju luuarenemisse (eksperimentaalne uurimus) (prof. A. Valdes).

12. Rakendusfarmaatsia alalt:
Vedelekstraktide ökonoomilisest valmistamisest (eradots. N. Veiderpass).

13. Prof. A. Rauber'i nimelise auhinnatöö teema:
Väliskõrva morfoloogiast eestlastel. Auhinnaks on määratud 100 krooni.

14. Tuberkuloosi Vastu Võitlemise auhinnatöö teema:

Uurida tuberkuloosi nakkuse levimist lahtise tiisikushaigega kokkupuutuvate 0—15 aasta vanuste laste juures ühes sotsiaalhügieenilise olukorra kirjeldusega. Auhinnaks on määratud 150 krooni.

IV. FILOSOOFIATEADUSKONNAS.

1. Eesti keele alalt:

Ons Wanradt-Koelli katekismuse keel loode- või kirde-eesiline? (uurimus murdegeograafilistel alustel).

2. Postpositsioonide tarvitamine eesti murretes.

3. Uurali keeleteaduse alalt:
Mingi morfoloogiline küsimus soome-ugri keelte alalt.

4. Inglise filoloogia alalt:
Siduv asesõna (relatiivpronoomen) tänapäeva ingliskeeles (statistilisel alusel).

5. Germaani filoloogia alalt:
Tartu teatri ajalugu kuni umbes 1870.

6. Indoeuroopa keeleteaduse alalt:
-lova, -ova, -loves, -oves, lovas, -oveš ja -lo, -o, lovs, -ovš -lõpulised komparatiivi vormid kreeka murdeis.

7. Eesti- ja üldise kirjanduse alalt:

Eesti ajalooline romaan.

8. Üldise ajaloo alalt:
Austria-Ungari Balkani-poliitika aastail 1909—14 (Bosnia kriisi lõpust kuni Sarajevo mõrvani).

9. Kunstiajaloo alalt:
Maalikunst Eestis 1800—1870.

10. Filosoofia alalt:
Kriitiline ülevaade neopositivismi katsest filosoofiat põhjendada loogistika abil.

11. Eesti- ja põhjamaade ajaloo alalt:

Eestimaa rüütelkonna osa 1866. a. vallakogukonna seaduse saamisloos ja selle seaduse maksmapanek Põhja-Eestis (eeskätt Riigi Keskarhiivi ainesel).

12. Akadeemiliste Naiste Ühingu auhinnatöö aine:

Pedagoogika või psühholoogia alalt:
Tartu ülikooli naisüliõpilane ja akadeemiline studium (statistilise-psühholoogiline uurimus).

13. Mandril elavate saarlaste auhinnatöö aine (auhinnaks on määratud 100 krooni).

Muinassaarlaste eesti vabaduse eest võitlejatena ja selle võitluse organiseerijatena XIV sajandi keskeni.

V. MATEMAATIKA-LOODUSTEADUSKOND.

1. Mat. analüüsi alalt:
Differentsiaalvõrrandite asümptootilised lahendid.

2. Rakendusmatemaatika alalt:
Numbriliste ja graafiliste integreerimismeetodite rakendamine paistetud veepinna kuju määramisel.

3. Astronoomia alalt:
Kaksiktähtede teede määramine.

4. Teoreetilise füüsika alalt:
Röntgenograafilisi struktuuri uurimisi mõnes binaarses sulamis.

5. Anorgaanilise keemia alalt:
Tritiosüsihappe kvantitatiivsest määramisest.

6. Taimemorfoloogia alalt:
Mõne Eesti jõe või järve makrofüütide vegetatsiooni analüüs.

7. Selgroogsete zooloogia alalt:
Matsalu lahe avifauna.

8. Geograafia alalt:
Venelaste levimine ja vene asustus Viru-, Tartu- ja Võrumaal.

9. Ü. S. Raimla Viilistlaskogu poolt Jaan Rumma nimelise auhinnatöö aine:

Mannerjää servakuhjatised Loo-de-Harjumaal ja Nissi vahemikul. Auhinnaks on määratud 150 krooni.

VI. LOOMAARSTITEADUSKONNAS.

1. Histoloogia ja embrüoloogia alalt:

Postnataalne ovogenees seal.

2. Sünnitusabi ja steriliteedi alalt:

Emakasüüde pilt ja emakasüüdemekaafe mikroskoopiline uurimine inna erifaasilid veistel.

3. Epizootoloogia alalt:
Selgitada aglutinatsiooni-tiitri küsimust brutselloosi diagnoosimisel, kasustades võrdlevalt komplemendi sidundamist ja loomakatsi.

4. Hobusekasvatuse alalt:
Import ardenide ja nende järglaste saatus Eestis.

5. Sisehaiguste alalt:
Andmeid mao-sooleparasiitide invasiooni kohta hobustel.

6. Lihavaatuse alalt:
Ehhiinokokkoos meie tapaloomadel.

VII. PÖLLUMAJANDUSTEADUSKONNAS.

1. Väikeloomakasvatuse alalt:
Meie peekon ja selle kvaliteet vähemalt ühe eksporttapamaja andmeil.

2. Metsakasvatuse alalt:
Talumetsad N. maakonnas.

3. Taimekaitse alalt:
Tähtsamad metsapuude seenhaigused mõnest metskonnast ühes selkohase herbaariumiga.

4. Agraarökonomia alalt:
Millised peategurid ja millisel määral põhjustasid Eesti põllumajanduse tasuvust viimase 10 aasta jooksul.

5. Põllumajand. riistade ja masinate alalt:
Meie talude veega varustamine.

6. Metsakasustuse alalt:

Paberipuude valmistus ja kasutus Eestis viimase 10 aasta jooksul.

7. Piimanduse alalt:

Piimaveokannude mõju piima ja piimasaaduste kvaliteedile ning meil tarvitusel olevate piimaveokannude tüübid ja seisukord.

8. Eesti Põllumeeste Seltsi poolt ülesseatud auhinnaaegne aine:

Põllutööliste praeguse kriisi põhjustatud Eestis. Auhindadeks on määratud I auhind 150 kr.; II auhind 100 kr.; III auhind 50 kr.

VIII. TEHNİKATEADUSKONNAS.

1. Keemilise tehnoloogia alalt:

Puu- ja puusöögaasi, kui plahvatusmootori küteteine, oluliste omaduste sõltuvus generaatori tüübist.

2. Tehnilise mehaanika alalt:

Määramata staatika uuemad meetodid.

3. Ehituskonstruksioonide ja tsiivilhitiste alalt:

Veekindla turbaplaadi valmistamine põlevkivi bituumeni abil.

Majandustoimkonda kuuluvad juhatajana Lauri Kirves, sekretärina E. Kyrohonka (TYV) ja kolm liiget.

Üldtoimkonda kuuluvad juhatajana mag. Esa Kaitila, sekretärina Aarre Loimaranta (HYV) ja kolm liiget.

Reiside toimkonda kuuluvad juhatajana Kaarlo Helasvuo (HYV), sekretärina Lauri Vennola (HYV) ja neli liiget.

HELSINGI ÜLIK. ÜLIÕPILASKONNA JUHID.

Helsingi ülikooli üliõpilaskonna presidendiks on valitud professor K. K. E. Hyypä, kes oli samal kohal ka möödunud aastal. Asepresidendiks on kand. Olavi Lähteenmäki.

Helsingi ülikooli juures olevate üliõpilasosakuntade juhatajateks on:

Eteläsuomalainen osakunta mag. Vilho Suomi, Savolainen osak. — Eero Hietakari, Karjalainen osak. — kand. Osmo T. Linnoila, Hämäläis osak. — kand. Sulo Elomaa, Keski-suomalainen osak. — mag. Erkki Vaheri Kymenlaakson osak. — mag. Toivo Murto, Varsinaissuomalainen osak. — kand. Olavi Lähteenmäki, Satakuntalainen osak. — Jorma Huhtala, Viipurilainen osak. — kand. Sulo Haltsonen, Etelä-Pohjalainen osak. — mag. Ilmari Kohtamäki ja Pohjois-Pohjalainen osak. — mag. Veikko Loppinen.

LÄTIS 7165 ÜLIÕPILAST.

Läti ülikoolis õpib 7165 üliõpilast ja 47 vabakuulajat. Teaduskondade järele õpib üliõpilastest arhitektuuri — 226 üliõpilast, filoloogia ja filosoofia teaduskonnas — 803 üliõpilast, inseneriteadust — 593, keemiat — 577, põllumajandust — 756, matemaatikat ja loodusteadust — 627, mehaanikat — 468, arstiteadust — 469, majandusteadust ja õigusteadust — 2252, usuteadust — 227 ja loomaarstiteadust — 167 üliõpilast.

Möödunud aastal tunnistati ülikooli lõpetanuks 434 üliõpilast ja 34 neist kutsuti jätkama teaduslikku tööd.

Arstliku abi korraldus Läti üliõpilaskonnas.

Arstliku abi ja ravi soodustatud korraldamiseks üliõpilastele Läti ülikoolis asutati juba 1924. aastal „Läti ülikooli terviskindlustuse komisjon“. Sellel korraldusel oli alul võimalusi üliõpilastele arstliku abi andmiseks ainult juhulikkude ja väga akuutsete haigestumiste puhudel. Nüüd võib aga abi saada iga üliõpilane igasuguse haigestumise puhul. Läti üliõpilaskonna haige-

kassa korralduse juhatajaks (praegu on juhatajaks prof. dr. med. J. Mikelsons) on harilikult keegi ülikooli arstiteaduskonna professoritest, keda dekaanide kogu selleks valib. Komisjoni sekretär, laeur ja kaks liiget valitakse üliõpilaste keskelt. Mis puutub korralduse rahalistesse ressursidesse, siis enamuses laekuvad need üliõpilaste haigekassa maksumedest, mis komisjoni heaks iga üli-

SELL TEATED NR. 2.

Jõuluks ilmus SELL teated nr. 2 ingliskeelses väljaandes. Teated sisaldavad terve rea SELL päevauudiseid, muuseas ka viimase SELL keskbüroo istungi otsused. Peale selle on teadetes ära toodud andmeid Soome, Eesti, Läti ja Leedu üliõpilaskondade päevaküsimuste ja nimetamisväärsede sündmuste kohta.

SELL teated nr. 2 on sedakorda väljaantud ingliskeelsena, kuna tavaliselt teated ilmuvad saksa keelsena. See on tingitud detsembri lõpul Londonis peetud Rahvusvahelise Üliõpilasiidu nõukogu istungist, kus teadete broshüüriil tuleb täita ka propaganda ülesandeid SELL maade üliõpilaskondade suhtes.

SELL teated annab välja SELL keskbüroo ja nende toimetajaks on keskbüroo juhataja E. Sitska.

ÜLIÕPILASTE ARV HELSINGI JA TURU ÜLIKOOIS.

Möödunud aasta jooksul on Helsingi ülikoolis üliõpilaste arv kahenenud 86 võrra, oles aasta lõpuks 6964. Üliõpilaste koguarvust oli naisüliõpilasi 2483 (möödunud aasta 2582 vastu).

Mis puutub üliõpilaste arvu üliõpilasorganisatsioonides — osakuntades, siis on huvitav ära märkida, et rootsi üliõpilasorganisatsioonide liikmete arv on kasvanud 87 võrra. Helsingi ülikooli üliõpilaskonna üliõpilasorganisatsioonidest on suurimad Eteläsuomalainen osakunta — 1062 liikmega, järgneb Hämäläis-suomalainen osakunta — 1014 liikmega, Nylands Nation — 813, Savolainen osakunta — 695 liikmega, Pohjois-Pohjalainen osakunta — 569

ja Viipurilainen osakunta — 517 liikmega.

Helsingi ülikoolis õpib välismaiseid üliõpilasi praegu 14. Nende hulka ei ole arvestatud eesti üliõpilasi, kuna need kuuluvad lihte või teise soome üliõpilasorganisatsiooni, peamiselt sõpruslepinglaste organisatsioonidesse.

Turu ülikoolis õppivate üliõpilaste arv on 333, neist 168 nais- ja 165 meesüliõpilast.

SOOME ÜLIÕPILASKONDADE LIIDU AMETMEHI.

Soome Üliõpilaskondade Liidu (SYL) juhtkond on käesolevaks aastaks kujunenud järgmiseks: juhatusele kuuluvad — president mag. Keijo Loimu (Turu üliõpilaskonnast, TYV); 1. asepresident mag. K. K. E. Wichmann (Helsingi üliõp., HYV); 2. asepresident mag. E. Kaitila (HYV); sekretär mag. Antero Manninen ja laekahoidja Matti Kauppinen.

Välisorganisatsioonide kuuluvad juhatajana mag. K. K. E. Wichmann, sekretärina Arvo Konkonen (HYV) ja kolm liiget.

õpilane kohustuslikult peab tasuma (5 latti isikult). Selle maksuna laekub 40.000 latti. Valitsus on toetanud komisjoni 10—12.000 latiga aastas. Samuti annavad üliõpilaste tervishoiu ala korraldamiseks toetusi Riia linnavalitsus, Tiisikuse Vastu Võitlemise Selts ning Läti Punase Risti haigemajades antakse üliõpilastele soodustusi 50—60 prots. suuruses tavalisest ravimaksust.

Üliõpilastele antakse arstiabi ambulatoorselt ja haiglaravi näol. Abistamise teostamiseks ei ole mitte eriambulatooriume, vaid abiandmist teostavad mitmesuguste alade spetsialistid — sisehaiguste alalt, haavahaiguste alalt, naha- ja suguhaiguste alalt, nina, kõrva ja kurguhaiguste, günekoloogilisel, silmahaiguste, suu ja kõrihaiguste alal. Samuti on eriarstid, kes toimetavad üliõpilastele röntgeni ülevõtteid ja valgustusi, masseerimist ning arstlikke-laboratoorseid analüüse.

Ambulatoorne abiandmine on kõigile üliõpilastele tasuta, ainult röntgeni ülevõtted, masseerimine ja arstlikud uurimused, kui arst seda vajalikuks peab, on tasulised. Hammasteravi on teatud eranditega tasuta. Arstideid saavad üliõpilased ülikooli apteegist 10 protsendilise hinnaalandusega.

Huvituseta ei ole jälgida ülevaadet arstliku abiandmise kohta üliõpilastele 1934. aastal.

Sisehaiguste alal on tarvitanud abi 2432 üliõpilast 2927 korral, haavahaigustega — 546 üliõpilast 1144 korral, naha- ja suguhaiguste alal 876 üliõpilast 3377 korral, nina-, kõrva- jne. haiguste alal 857 üliõpilast 1187 korral, suguhaiguste alal 196 üliõpilast 330 korral, silmahaigustega 653 üliõpilast 831 korral. 328 korral on tehtud röntgeni ülevõtteid, 1240 arstlikku analüüsi 544 üliõpilasele ja 13 üliõpilast on saanud masseerimisravi.

Kokku on teostatud komisjoni tegutsedes Läti üliõpilastele 12.158 arstlikku tervise-järelvaatust; siia on kaasa arvatud ka sunduslikud tervislikud järelvaatused. 66 üliõpilast veetsid komisjoni soodustusel 3761 päeva sanatooriumides ning möödunud aastal 172 üliõpilast oli 3100 päeva haiglates. Haiglates ja sanatooriumides ravi on olnud neile üliõpilastele, kes hädasti ravi vajasid ning tõendusel esitasid maksu ülejõu käimise kohta, täiesti prii olnud. Ravi juhuslikkude haigestumiste ning akuutsete haiguste puhul on olnud igal juhul prii. Komisjoni eelarve summadest on ümmarguselt pool (20—30.000 latti) kulunud üliõpilaste raviks sanatooriumides.

1934. a. teostati Läti üliõpilastele

tele kohustuslik tervislik järelvaatus. Selle töö üheks tulemuseks oli, et umbes 200 üliõpilasel leiti kalduvust tiisikusse haigestumiseks. Neid hoiatati ajaldes varitseva haigestumise hädaohu eest ning selle tõttu ei olnud neile vajalik hiljem sanatooriumi ravi.

Märkmeid Leedu üliõpilaskonnast

Möödunud aastal ei saanud Kaunase Vytautas Suure üliõpilaskond omale, samuti kui ka Läti üliõpilaskond, valitsusvõimude vaheliselele enam endale ise juhatust valida. Vana juhatust jäeti üksi edasi tegutsema. Ka edustuse valimised jäid ära. Aasta kestel ei sündinud üliõpilaskonna organisatsiooniks ka mingisuguseid olulisi muudatusi. Leedu ülikooli autonoomiaküsimuse esilekerkimisega tekkis aga üliõpilaskonna korralise keskuse puudumisele vaatamata üliõpilaskonnas vastuseis, milline Leedu üliõpilaskonna mitmeti liikuma pani. Igatahes Leedu üliõpilaskonna edustuse küsimus ei ole veel lõplikult selgunud. Senine üliõpilaskonna juhatust on määramatuks ajaks ametisse kinnitatud, kuid ei ole uue valimiseaduse eelnõu olemasoluga siiski veel täielikult selgunud, kuidas kujuneb Leedu üliõpilaskonna elu juhtimine tulevikus.

Senini sündis Leedu üliõpilasesinduse — edustuse — valimise tavalises vormis. Üksikud üliõpilaskonnaorganisatsioonid seadsid üles omad kandidaadid ja immatrikuleeritud, hääleõiguslikud üliõpilased hääletasid mitte üksikute isikute poolt ja vastu, vaid otse vastavale organisatsioonile. Valimised olid salajased.

Valimissüsteem, nagu nüüd selgunud, tuleb mitmeti muutmisele. Muudatused üliõpilasesinduse valimissüsteemis on välja töötanud Kaunase ülikooli rektorat ning juba aasta lõpul esitati uus kord haridusministeeriumile kinnitamiseks.

Uus Leedu üliõpilaskonnade korraldus kujuneb järgmiseks: Ülikooli juures registreeritud üliõpilaskonnaorganisatsioonid seavad üles kandidaatide nimestikud. Kandidaadid saavad nähtavasti olla aga ainult organiseeritud üliõpilased, kuna nimestikkude koostamise õigus on ainult organisatsioonidel. Valimisõigus on kõigil üliõpilastel. Valimisele tuleb umbes 35 esindajat, kuna see arv on vajalik mitmesuguste üliõpilaskondlike organite kujundamiseks. Valimistel võivad üliõpilased oma hääled anda olgu siis üksikute kandidaatide heaks või kogu vastavale kandidaatide nimestikule.

Läti üliõpilaskonna terviskindlustuse komisjon on oma tööd teinud suure edukusega, nagu kinnitavad lätlaste endi andmed. On arvatud, et see üliõpilaste tervisliku ala korraldis veelgi suureneb, kuna valitsuselt olevat oodata suuremat toetust.

Edustuse esimees saab eriliste võimupiiride osaliseks. Temale antakse õigus esindajate kõnesid kontrollida ja teatud juhtumistel koguni ei pruugi esimees lubada neid sõna võtta.

Olgu nimetatud, et ka Leedu põllumajanduslik kõrgem õppeasutus Dotnuvas ja Klaipeda kaubandus-instituut omandavad oma üliõpilasesindused, kuid Kaunase üliõpilaskonna edustus omandab arvatavasti nagu senigi juhtiva koha.

ÜLIÕPILASKOND ÜLIKOOLI AUTONOOMIA EEST.

Möödunud sügisel puhkes Leedu üliõpilaskonnas ülikooli autonoomia puutumatus ümber üldisesse vaikusse liikumine. Valitsuse otsus, et haridusminister võib otseselt nimetada ülikoolile professoreid ja teisi õppejõude, põhjustas isegi kolmepäevalise streigi üliõpilaste poolt. Streiki teostas osa üliõpilasi, kuna samal ajal valitsusmeelsed üliõpilased käisid loengutel ennenägematu innuga. Oktoobri kestes peeti sellega ühenduses mitmed suured üliõpilaskoosolekud, kus kõnealuseks oli ülikooli autonoomia küsimus.

Üliõpilaste väljaastumise tulemused ei olnud aga suurema tähendusega. Nagu leedulased ise kinnitavad, olevat üliõpilaskond mitte palju võitnud. Üliõpilased, kes koosolekutel kõnedega esinesid, pidavat nüüd vastust andma ülikooli kohtu ees.

ÜLIKOOLI AUKOHUS.

Ülikooli aukohus on Leedus kujundatud nii professorite kui ka üliõpilaste esindajate koguna. Üliõpilaste esindajad valitakse igast teaduskonnast aasta alul. Aukohtu eesistujaks on ikka mõni õigusteaduskonna professorid.

ÜKSAINUS ÜLIÕPILASAJA-KIRI.

Majanduslike raskuste tõttu muutus võimatuks Leedu üliõpilaskonnade ajakirja „Lietuvos Studentase“ väljaandmine. Häälekandja seismajäämiseks andis ka põhjust üliõpilasesinduse puudumine. Tulevikus loodetakse ajakirja uuesti välja andma hakata. Praegu on Leedu aiukeks üliõpilaskonnade ajakirjaks „Akademikas“.

millist välja annab korporatsioon „Neo-Lithuania“. Teised üliõpilasingkonnad võtavad sõna mitmesuguste ajalehtede, näit. „Rytase“ ja „Zidinyse“ j. t. veergudel.

ÜLEMAAILMALINE LEEDU ÜLIÕPILASTE LIIT.

Möödunud suvel asutati Leedus „Kogu maailma Leedu üliõpilaste liit“, milles juhtiv seisukoht on Kaunase ülikooli üliõpilastel. Leedu üliõpilasorganisatsioonide liit (LSOS) on enda ülesandeks eeskätt võtnud välisleedulaste eest hoolitsemise. Liit on alustanud aktsi-

ooni välisleedulastele raamatute muretsemiseks. Raamatute kogumine on käimas. Eriti tahetakse silmas pidada Ameerikas ja Vilno piirkonnas elutsevaid leedulasi. Aktsioon edenevat tulemusterikkalt.

VABATAHTLIK HAIGEKASSA.

Leedu üliõpilaste tervishoiu ala korraldamiseks töötab juba mõnda aastat Akadeemiline haigekassa, millest osavõtt ei ole aga kohustuslik. Aegajalt korraldab arstiteaduse üliõpilaste ühing üliõpilastele loenguid mitmesuguste praktilis-arstiteaduslike küsimuste üle.

Peale metoodiliste ja tehniliste küsimuste riivamist eessõnas D. Palgi asub selgitama raamatu osa kogu Eesti arengu kestel, tehes ettehaarava kokkuvõtte järgnevate kirjutiste probleemidest, täites lühidalt nende vahelised tühikud ja poetades sekka filosoofiat raamatu üldisest tähtsusest kultuuriloos ja poliitikas. Ta püüab näidata meie kirjanduse alalist tekkimist eluvaldaduse pinnalt ja selle omakordset mõjuavaldust uutele suunavõtmistele, mille suurimaks teeneks on meie rahva ettevalmistamine riiklikule iseseisvusele. Seejuures autor vist küll asjatult otsib eesti raamatu tõusule 19. saj. keskel paral-leelsust samaaegse vene kirjanduse arengust, kuna otsesuhed nende kahe kultuurikontinenti vahel sel ajal küll üsna puudusid.

M. Kampmann püüab selgitada eesti vanima vaimuliku kirjanduse kultuuriloolist tähendust, esitades seejuures küll vähe uut tõestusmaterjali. Selle lühikirjutise oleks autor võinud hoopis ulatuslikumaks arendada, kuna vaimuliku kirjanduse osatähtsuse meie kultuuriloos on tahes-tahtmata olnud väga suur. Piibli sisulise ja keelelise iseloomustuse kõrval oleks pidanud autor selgitama ka teose levikut, mõju talupoja elamislaadile, perekonnaelule, kooliõpetusele jne. Ekslik on küll sel viisil piiblit siduda meie rahvalaulude ja muinasjuttude kristliku maailmavaatega: see on lähtunud küll piiblist, kuid transformeerunud juba teiste rahvaste luules ja meile üle tulnud ammu enne eestikeelse piibli ilmumist. Tõsi küll, eestikeelse piibli ja muu vaimuliku kirjanduse otseseid jälgi võime leida rahva uskumustes, eriti mitmesugustes maagilistes toimingutes, võitluses kurjade vaimudega ja paganlike jumalustega, kuid seda osa autor pole üldse puudutanud.

Üheks sisukamaks artiklikooguteoses võib pidada O. Liiv'i uurimust rootsiaegse kirjaoskuse (kaudselt siis ka kirjanduse) mõjust rahva usule. Uuriija tugineb peamiselt arhiivainestikule ja esitab seetõttu täiesti uudseid fakte ja seisukohti. See näib ilmekalt, et ka varasemate sajandite „lootusetult tumedaid“ küsimusi võib valgustada uuriija püsiv töökus. Lõpuks oleks autor võinud ka ajajärgu kultuuritaotlustega siduda puhtkirjanduslike nähteid või neid vähemalt näidata vastavate mõttesuundade selgitatud taustal.

Liiv'i artikli veenva asjalikkuse vastandi moodustab K. Mihkla katse

„Raamatu osa Eesti arengus“.

Koguteos. Toimetanud D. Palgi. Eesti Kirjanduse Selts Tartu, 1935. 300 lk. Hind 4 krooni.

Raamatuaasta suurem kirjandus-teaduslik üritus, koguteos „Raamatu osa Eesti arengus“ püüab tänapäeval valitsevat eluläheduse põhimõtet rakendada ka kirjandusloolise uurimise alale. Teose toimetaja D. Palgi arvates meie senisel „kõlavate väidetega“ teoreetiseerivil uurimismeetodil puuduvat tavaliselt tõestusmaterjal uuritava teose elulisest väärtusest, raamatu aktiivsest mõju avaldamisest eestlase elule kogu meie 400-aastase kirjandusloos kestel. Seda ebakohta püüdvat siis kõnealune 300-leheküljeline 15 mehe ühistöö jõudumööda kõrvaldada, nihutades uurimistöö raskuspunkti teoste sünniloo ja sisuliste omaduste vaatluselt raamatu eluliste järeloomade selgitamisele.

Sellele sümpaatlikule eesmärgile ei vaidleks vist vastu ka meie eluvõraim kabinetitark, kui see siht oleks aga koguteose lühikese toimetamisaja kestel lubadustele vastavalt teostatav. Kui meie senised kirjanduslood on tõepoolest vähe selgitanud raamatu suhteid ja jä-

relmõjusid elule, siis seda mitte mõne teadusliku doktriini takistusel, vaid pigemini küsimuse raskuse, mõnel juhul isegi lahendamata parest. Ja võib kohe alguses öelda: ka „Raamatu osa Eesti arengus“ pole suutnud esiletõstatud küsimust rahuldavalt lahendada, küll aga näidanud mõnesuguseid meetodeid, kuidas seda tuleks teha ja kuidas seda teha ei tohi. Igatahes jääb Eesti raamatu sotsioloogia küsimusi veel küllalt lahtiseks, ja oleks varane kõnesoleva katseteose tulemusi kanoniseerida üldtõdedeks.

„Raske on teha selle koguteose kohta üldmaksivaid märkusi, kuna erisuguse mõtteviisi ja kooliga autorid teevad selle raamatu nii metoodiliselt kui ka sõnastusstiililt mitmeti ebaühtlaseks. Kuid ebaühtlus valitseb ka teose eri lehekülgedes väärtuse suhtes: nõnda leiad haruldase mõttetiheduse ja täpse tõestusviisi kõrvalt lehekülgedes kaupa ammututtavate faktide ümberjutustamist, kohati ka hoolimatust algeliste tõsiasiade vastu. Sel põhjusel siirdugem aegsasti üksikartiklite vaatlusele, hinnates neid peamiselt toimetamisel püstitatud põhimõtetele vastavuse seisukohalt, kuid püüdes näha ja tunnustada ka muid väärtusi, mis aitavad rikastada ühel või teisel viisil meie kirjandusloos selgitatud faktide väheldast kogumit.

selgitada vanema ilmliku kirjanduse mõju eestlase arengule. See artikkel on koostatud kergetäoliselt ega sisalda faktiliselt midagi uut. Ometi püüab autor kangekaelselt selgitada vanema kirjanduse üksikute teoste elulähedust või -kaugust, tuginedes seejuures peamiselt teoste endi sisuläädile ja nõnda fantaseerides kõige kummalisemate spekulatsioonidega aina uusi „tõdesid“, mis arvatavasti lähevad ringkäiku ka meie kergetäolislikesse kooli- ja muusse õpperaamatusse. Nii elukaugelt küll ei kõlbaks kirjutada uut „elulähedast“ kirjanduslugu!

G. Suitsu ülevaade vanemast venestastkoguduse kirjandusest on täiesti esmakordne käsitlus sellest mõjurikast, kuid hämarast ajajärgust. Vanameistri mõttetihedus ja ettevaatlikkus faktide kaalumisel võtab võimaluse kirjutise milleski põhiliselt vastu vaielda. Laiemale lugejaskonnale (koguteos asub kuidagi teadusliku ja populaarteadusliku laadi vahemaal) teeb ehk mõnevõrra raskusi Suitsu artikli stiilivarjundite mõistmine.

A. Annisti vaatlus muinsusromantika osast Eesti arengus peatub lähemalt estofiilide (NB! mõned kaasautorid loevad estofiilideks ka Marpurgi ja Frey, s. t. kõik pastoriid, kes läinud sajandi alguses eesti keeles kirjutasid!) minevikuharrastuste juures, näidates selles ärkamisaja romantika eelkooli ja selgitades üldiselt selle näiliselt elukauge suuna mõju eestlase reaalsuhtlusele nii minevikus kui ka olevikus, soovitudes seejuures normatiivselt praegusa vastavaile harrastustele teadlikku kriitikavõimet. Artikkel on üldistava suunaga, esitades pisut vähe küsimusega seoses-olevaid üksikfakte.

Sellevastu H. Pauksoni vaatlus „Kalevipoja“ osast eesti rahvuslikus teadvuses pakub 27 leheküljel väsitavalt palju igasuguste kirjameeste ja -mehekeste arvamusi sellest teosest. Oleme seda lugenud juba dr. Annisti väitekirjast, pealegi palju kokkuvõtlikumal ja selgemal kujul. Tsitaatide rohkuse asemel oleks võidud anda ülevaate „Kalevipoja“ levikust ja tõelisest mõjust rahva vaimuelule, peale selle andmeid teose tõlkeist ja hinnanguist välismail. Näib, et hakkame uuesti „Kalevipoega“ ülekiitma.

A. Palm annab ülevaate ärkamis-aegse olustiku- ja idee- ja ideeproosa ning ajalooliste jutustiste osatähtsusest rahva elus. Seejuures ta esitab rohkesti andmeid teoste trükkide ja

leviku kohta, teiselt poolt kasustades ka ankeetmeetodit avalike tegelaste hulgas ärkamisaja kirjanduse mõjustuste kohta. Tähtsamaks tuleb hinnata kirjutise esimest osa, mille andmed on objektiivsed ja eriti väärtuslikud oma harulduse poolest. Vähem usaldatav on kirjutise ankeediandmete pool, kuna küsimustele vastajad pole igakord püsinud kaine erapooletuse piirides ja kipuvad pateetiliselt seletama ärkamisaja kirjanduse v a j a l i k k e mõjusid. Kaineimat keelt kõnelevad ka statistilised andmed raamatukogudest, mida seni on aga vähe saadud koguda ja läbi töötada.

O. Urgarti artikkel eesti romantilise isamaaluule suhetest tõelisusega otsib ärkamisajast eriti elulähedasi noote, kaldudes seejuures kandvamate luuletajate loomingu vaatlusele vähemtähtsule, isegi haruldaste luuleteoste ja poleemikate selgitamisele. Need seni vähetuntud allikad sisaldavad tõesti väga huvitavaid andmeid, eriti meie iseseisvuse eellugude kohta, kuid nende jälgimine viib autori paratamatult liiga kaugemale romantilise luule i g a k ü l g s e olemuse selgitamisest.

K. Taev käsitleb realistliku kirjanduse sissetungi ja selle tähendust rahva arengus, kuid taotledes liigselt üldistust jätab lähemalt valgustamata sajandilõpu tõelised sotsiaalsed probleemid: liigjoomise ja kuritegevuse levimine, maapuudus, sulaste ja tööliste küsimus, rahva võitlus patronaadiõigusega jne., mis andsid elavat materjali Wildele, Petersonile jt., kelle tendentslikud teosed omakorda mõjutasid elusuundade käiku. Pealegi satuvad Taevi uurimuse piirid mitmeti kokku Tuglase ülevaatega moodsa kirjanduse algusest, tekitades kordamisi nagu mitmel muulgi puhul.

Tuglase artikkel ei rõhuta käsitledava ajajärgu erijooni, vaid püüab anda küsimusest igakülgse pildi. Seda ta suudab ka teha täiesti veenvalt, kuna on isiklikult seisnud nende nähete keskpaigas.

Puht-kirjanduslooliste küsimuste kõrval selgitab R. Antik ajakirjanduse tähendust Eesti arengus, peatudes alguses liiga pikalt üksikute ajalehtede saamislugude juures, mille kõrval ajalehtede iseloomustused tunduvad veidi üldsõnalistena. Seejuures kaldub autor teiste ajalehtede hulgast ülehindama „Postimehe“ tähtsust. Tõepoolest „Oleviku“, „Valguse“ jt. ajalehtede mõju eestlase a r e n g u l e pole sugugi väike-

sem, hoolimata nende poliitilise suuna vastuvõtmatusst tänapäevasele ideoloogiale. Neid seisukohti korribeerib mõnevõrra ka Tuglase artikkel samas koguteoses.

Raamatu lõpuosas leidub veel 3 artiklit kirjanduse naabrusalade kohta. J. Torgi ülevaade eestikeelsest kooliraamatust annab eri ajajärgu teoste asetamisega vooludeloolise aspekti rohkesti elavust sellele muudu ühetoonilisele ainekule. J. Mägist näitab keelelise erikirjanduse suurt elulist tähendust eriti 19. saj. kultuurielus, mis jätab kaugelt varju tänapäevased „keelesõjad“. J. Sarve artikkel populaarteaduslikust kirjandusest jääb ruuminappuse tõttu veidi katkendlikuks.

Raamatu lõpus leidub kaks tabelit Eesti raamatu arvulise ja sisulise külje kohta, millel puuduvad aga vajalised seletused. Neid oleksid vajanud ka teose luksuslikud illustratsioonid.

Teosesse oleks sobinud ka ülevaade eesti kalendrikirjandusest, kuna see populaarne raamatuliik haaras universaalselt kõiki ainealasid ja populariseeris neid suure leviku juures rohkem kui ükski spetsiaalne kirjandus. Samuti oleks võinud olla teoses kas või esialgne ülevaade meie raamatukogunduse, eriti rahvaraamatukogude arengust.

Kokkuvõttes see teos tõstab üles rea huvitavaid uurimisprobleeme ja rajab neile esimesed põhijooned, kuna vajalike eeltööde puudusel pole suudetud neid täiel määral lahendada. Tulevikus sellesuunalised uurimused peavad aga otsima hoopis uusi abinõusid küsimuste lõplikuks selgitamiseks. Selleks peaks vist küll pikemat aega töötama trükikodade ja raamatukaupluste aruannete ja arhiivide juures, samuti hankima andmeid avalike ja era raamatukogude koosseisudest ja „minekust“, koguma kas või valdade kaupa „raamatutraditsiooni“ (seesugust materjali aja kirjanduse kohta leidub juba üsna rohkesti ajaloo-stipendiaatide kogudes EKIA-s), lehitsema olemasolevaid mälestusteoseid ja elulugusid ning korraldama veel suuremal määral ankeete mitte ainult „avalike tegelaste“ hulgas, vaid ka vähemharitud ringkondades, kus raamat on mõnikord tõesti ilmutuseks ja juhib inimese eluradasid. Need ülesanded nõuaksid aga vähemalt raamatu „viisaastakut“, kuid kahjuks lõpeb meie raamatu- a s t a g i paari nädala pärast.

R. Põldmäe.

AKADEEMILISI TEATEID

ÜLIKOOLI LÕPETAJAD.

Ülikooli lõpetasid filosoofiataaduskonnas Anna Räägel ja Sterna Schlifstein, õigusteaduskonnas: Nikolai Allik, Alfred Becker, Isak Goldberg, Gustav Jänes, Arnold Julius Kabin, Sergei Kaup, Adolf Kauts, Arvid Kindlam, Vassil Kolk, Viktor Krigul, Boris Kuks (c. l.), Jüri Kuldkepp, Robert Kütt, Loomet Laja (c. l.), Aldo Lattik, Enne Lepe, Fromhold Limberg, Helmi Maikalu, Eduard Mikkelsaar, Villem Möll, Erna Müür, Harald Pello, Peeter Rängel, Heinrich Rüütel, Karl Sannamees, Johann Schwartz, Johannes Simonson, Karl Tõlpus, Jaan Tomson, Karl Vervold; majandusteaduse osakonnas: Helene Enno, Helmi Lomp, Herbert Loomann, Hulda Merska, Nicolai Paldrock; arstiteaduskonnas Jakob Morein, Raissa Šilov (c. l.); farmaatsia osakonnas: Raissa Boldin, Voldemar Ilves, Salme Luht, Leonida Sapas, Anastasia Tarassov, Ella Vaiksaar, Elfriede Vöntso.

Õigusteaduskonnas: Elmar Ilp, Arnold Perendi, majandusteaduse osakonnas Juta Reier, Ago Sibul, Valter Toonekurg, Artur Vikat.

Loomaarstiteaduskonna lõpetas Johannes Kukk, J. Laurisson; põllumajandusteaduskonna metsaosa-konna E. Jõgi ja E. Puksmann; agronoomia osakonna — E. Tae l.

UUED MAGISTRID.

Mag. phil. astme omandasid: Andreas Veiss (germ. filol.), Oskar Peters (rahvaluule) ja Alide Kursmann (germ. filol.).

Mag. sc. nat. astme omandas Paul Siegfried. Mag. chem. astme — Edgar Krusenberg, mag. sc. math. astme — Georg Mets.

KINNITAMISI JA VABAS-TAMISI.

Edasi kinnitati ametisse: Histoloogia inst. van. ass. L. Teiss, Patoloogia inst. aj. abijõud E. Timmer ja E. Soekõrv. Anatoomia inst. ajut. demonstraator-abij. A. Hunt ja J. Braun, abijõud muusika alal R. Ritsing ja R. Jõks, Tähetorni aj. abij. R. V. Pöder,

Füüsikal. keemia labor. noor. ass. k. t-d. E. Talts ja P. Prosovits, Zooloogia inst. aj. van. ass. k. t. H. Kauri, õpetatud aednik J. Port, Füüsika inst. aj. abij. G. Mets, Väikeloomad kasv. kab. abiass. C. Ruus, Taimekasvatuse kabineti noor. ass. H. Sutter, Tehn. mehaanika ja raudkonstr. kab. aj. abij. E. Vaino ja H. Lau, Tehnoloogia labor. van. ass. k. t. E. Ritsland, Zooloogia inst. noor. ass. k. t-ks kinnitati N. O. Mikkelsaar.

Edasi kinnitati ametisse õigusteaduskonna raamatukogu korraldaja H. Ronimõis ja mullateaduse ja agrikultuurkeemia laboratooriumi abi-assistent G. Vilpert.

Teaduslikku stipendiumi pikendati mag. rer. oec. V. Valkile (raamatupidamise ja kirjavahetuse alal).

Teaduslikkudeks stipendiaatideks määrati kunstiajaloo alal mag. phil. A. Neumann, füüsika alal mag. phys. A. Altma ja mag. phys. V. Koern.

Diploomitud edasiõppijaks ole-mise aega pikendati P. Viha-le m'ile ja A. Perandi'le.

Füüsika inst. ajut. abiassistentideks kinnitati G. Mets, E. Aruja, H. Koppel.

Ins. L. Tepaks kinnitati vee-majanduse ja vesiehitiste kabineti van. assistendiks, vabastades teda samalt kohalt masinate konstr. ja tehn. joonestamise laboratooriumis.

Bakterioloogia kabineti aj. noor. ass-iks kinnitati Elfriede Karu.

Keemia inst. van. ass. dr. A. Laur vabastati ametist oma soovil; tema kohale kinnitati senine abiõp-pejõud samas instituudis dr. L. Ti-ganik; abiõppejõuks kinnitati dr. J. Kalviste.

Ametist vabastati omal soovil: Lastekliiniku v. ass. A. Reiman, Bakterioloogia inst. van. ass. E. Premis.

Lastekliiniku noor. ass-iks kinni-tati ajutiselt Juta Olesk. Vaimu-ja närvihaiaguste kliiniku noor. ass-iks Hilda Saarsoo.

*

Rootsi keele ja kirjanduse pro-fessor P. W. Wieselgren on vabas-tatud õppetööst kuni 15. märtsini s. a., kuna ta töötab teadusliku uurimis-töö alal rootsi arhiives.

*

Veemajanduse ja vesiehitiste era-korraline professor dipl. ins. Vl. Paavel on välismaalt päralt jõud-nud ja ametkohuste täitmisele asu-nud.

*

Ülikooli Nõukogu otsusel ja HSM nõusolekul asutakse kolme uue teh-nikateaduskonna juure kuuluva asu-tise organiseerimisele: 1) Veema-janduse ja vesiehitiste kabinetti; 2) Puu-, massiiv- ja raudbetoonkon-struktsioonide kabinetti; 3) Teedehi-tuse kabinetti.

KUTSEID ÜLIKOOLILE.

Ülikool on saanud kutse Harwardi ülikoolilt (Cambridge, Massachu-sets) osa võtta selle ülikooli 300-aastasest juubelist 8.—18. sept. s. a. Samuti palub Heidelbergi ülikool osa võtta oma 550-aastasest juubelist 27.—30. juunini s. a.

Ülikoolile on tulnud kutse osa võtta VII rahvusvahel. külmakong-ressist juunikuul s. a. Hollandis.

STIPENDIUM ÜHENDRIIKIDES

Radcliffe College (Cambridge, Massachusetts, USA) teatab, et ta annab iga aasta 35 stipendiumi 400—1000 dollari suuruses naisisikuile, kes taotlevad magistri või doktori astet (mitmesugustel aladel arstiteadus-konnast, filosoofiataaduskonnast ja mat.-loodusteaduskonnast). Kavu ja ülesandmise lehti võib saada Gradu-ate School'i dekaanilt (Dean), Radcliffe College. Üles anda tuleb 1. märtsiks s. a.

Vilistlaste Kapitali eel-mise aasta tuludest otsustati välja anda käesoleval aastal kr. 1300.— Vastava korral alusel võib sellest summast anda toetust teaduslikkude tööde edendamiseks Tartu ülikooli ja tema asutiste juures õppe- või teaduslikus töös olevatele isikutele. Sooviavaldused toetuse saamiseks tu-levad esitada Ülikooli Valitsusele kuni 20. märtsini s. a.

POOLTUHAT END. ÜLIÕPI-LAST JATKAB ÕPINGUID.

Jaauarikuu keskpaigaks oli en-disi üliõpilasi, kes soovivad omi õpinguid ülikoolis jätkata, esitanud ülikooli sisseastumise sooviavaldusi 537. Usuteaduskonda 18 meest ja 1 naine, õigusteaduskonda 115 m. ja 15 n., õigusteaduskonna majandus-

teaduse osakonda 71 m. ja 23 n., arstiteaduskonda 40 m. ja 29 n., arstiteaduskonna rohuteaduse osakonda 11 m. ja 23 n., filosoofia teaduskonda 25 m. ja 87 n., matemaatika-loodusteaduskonda 24 m. ja 14 n., tehnikateaduskonda 10 m., loomaarsti teaduskonda 9 m., põllumajandusteaduskonda 12 m. ja 1 n. ning põllumajandusteaduskonna metsateaduse osakonda 8 m. Seega kokku 343 end. mees- ja 194 naisüliõpilast.

Peale selle soovis astuda tehnika-teaduskonna ehitusinseneride osakonda 4 end. Tallinna tehnikumi meesüliõpilast ning üks naine õigusteaduskonda vabakuulajaks. Nende vastuvõtmise otsustab teaduskond.

STIPENDIAADIKS ÜLIÖP. R. RÄNK.

Helsingi üliõpilaskonna poolt on vabakskoolutatud 6000 Smk. suurusele stipendiumile määratud üliõpilane Richard R ä n k, kes on korp. Sakala liige. Üliõpilaskonna juhatus andis stipendiumi sooviavaldajatest soovituks Ak. Hõimuklubi sekretär S. Sinimetsale, kui hõimutöö seisukohalt silmapaistvate kandidaadide, ning R. Rängale, kui edukalt õpetööl edasijõudnule.

KÜSIMUSI ÜLIÖPILAS-ORG-IDELE.

Üliõpilaskonna juhatus otsustas korraldada edaspidi iga semestri alul üliõpilasorganisatsioonide vahel lühikese ankeedilise küsimustiku juhatusel liikmete isikliku koosseisu ja organisatsiooni liikmete arvulise koosseisu kohta möödunud semestri lõputl.

Senini on üliõpilaskonna juhatusel puudunud andmed organisatsioonide liikmete arvu kui ka juhatusel liikmete kohta.

AKADEEMILISED NAISED EESTIS.

Huvitava ülevaate akadeemiliste naiste arvust ja tööst Eestis annab vanaaasta numbris nr. 97 „Uus Eesti“.

Kõrgema haridusega naisi oli 1934. a. rahvaloendusel 1444 või 0,3 prots. naiste üldarvust.

Esimese eesti naisena tänini teadaolevail andmeil kaitses doktori väitekirja Aliide Teemant-Poom, Bernis 1911. a. arstiteaduse alal. Nüüd ulatub naisdoktorite arv 14, neist kõige rohkem nimelt 5 arstiteaduse alal.

Eesti vabariigi Tartu ülikoolis väitekirja kaitsnud ja doktori kraadi vääriliseks tunnustatud on siiani 6 naist; esimesena 1929. a. Renata Becmann arstiteaduses, siis Lydia Poska-Teiss loodusteaduses, Alma Tomingas, esimesena rohuteaduses, Aleksandra Ibrus-Määr arstiteadu-

ses, Elise Käer-Kingsepp arstit. ja Elfriede Ridala esimese doktorina loomaarstiteaduses.

Magistritöid

on naised teinud Eesti vabariigi Tartu ülikoolis tänavu märtsini 81 naist, mis on 8% ülikooli naisõpetajaist. Esikohal on ajaloo-filosoofia teaduskonna lõpetajad, peamiselt keeleteadlased, neljakümne kuu magistritööga, järgnevad mat. loodusteadusk. lõpetajad 20 ja rohuteadlased 12 magistritööga.

Auhinnatud on ülikooli aastapäeval 51 naise tööd, esikohal arvult filoloogide (16), arstide (12) ja loodusteadlaste (9- tööd).

Peale kirjeldatud tööde on teadusliku ja populaarteadusliku kirjanduse alal eesti ja võõrkeeltes akadeemiliste naiste sulest ilmunud 110 raamatut ja broshüüri ning 950 artiklit, arvestamata kaastööd ajalehtedele.

EKL HAARAB 1933 VILISTLAST JA KAASVÕITLJAT.

Detsembris ilmunud Eesti Korporatsioonide Liidu — EKL-i — liikmete nimestik pro I ja II sem. 1935 annab huvitava ülevaate liitu kuuluvate korporatsioonide liikmelisest suurusest. EKL-i kuuluvad teatavasti korporatsioonid Vironia, Fratemitas Estica, Sakala, Ugala, Rotalia, Fraternitas Livienensis ja Revelia.

Kokkuvõttes kuulub Eesti Korporatsioonide Liitu 1933 isikut, neist on vilistlasi 820 ja üliõpilasi 865 ning üliõpilasvilistlasi ehk bursvilistlasi 248. Üliõpilased jagunevad veel kahte alaliitu korporatsioonide tegevliikmed (korp. Vironia) — pärisliikmed, keda on 652 ja lihtliikmeteks (Frat. Livienensis — noorliikmed), keda on 213 (rebased).

Liikmete koguarvu poolest kujuneb liitu kuuluvate üksikorganisatsioonide järjestus järgmiseks: Vironia — 358, Sakala — 321, Rotalia — 318, Fr. Estica — 299, Ugala — 239, Fr. Livienensis — 212 ja Revelia — 186.

Nimekirjas on toodud ära ka liitu kuuluvate korporatsioonide eestseisuste liikmete nimestikud möödunud kahe semestri kohta.

AUSTRIA KUTSUB SUUSA-KURSUSTELE.

Austrias korraldatakse üliõpilaste rahvusvahelisi suusatamiskursusi, mille korraldajateks ja läbiviijateks on Austria üliõpilaskonna välisloomingu ja kehalise kasvatusel amet. Ringkirjaline teade ja kutse talve veetmiseks ilusas mägises Austrias on tulnud ka meie üliõpilaskonnale.

Suusakursused on välisüliõpilastele võimaldatud samadel tingimus-

tel kui Austria enda üliõpilastele. Soovijad võivad valida mitmesuguseid võimalusi 40—55 s. kulutusega. Välismaa üliõpilasrühmadele korraldatakse aga soovikorral suusatamiskursused soovikohaselt igal ajal, kusjuures arvesse võetakse kursustele mitmesuguseid soovide.

Kevadpühade ajal korraldatakse rahvusvaheline treeninglaager slalom- ja mäesõiduks. Austriasse sõitjatele lubatakse liiduraudteedel 50 protsendiline hinnaalandus.

UURIMUS ÜLIÖPILASLAAGRI-TEST TEOKSIL.

Austria üliõpilaskonna välisloomingu poolt on saadetud üliõpilaskonna juhatusel üksikasjalik küsimustik täitmiseks Eestis korraldatavate üliõpilaslaagrite kohta (töö, teenistuse, õppevaheaja, spordi jne. laagrid). Küsimustik on saadetud vastamiseks kõigile rahvuslikele üliõpilaskondadele, kuna Rahvusvahelise Üliõpilasliidu poolt on Austria üliõpilaskonnale ülesandeks tehtud koostada ülevaade üliõpilaslaagrite korraldamise kohta üksikutes riikides.

Küsimustik sisaldab 12 üldist ja üksikasjalikku küsimust, milledele palutakse vastust saata 10. jaanuariks. Ka palutakse vastusele lisada kaasa võimalikud trükitööd ja kirjutised üliõpilaslaagrite küsimuse kohta, mis aitaksid küsimust lähemalt selgitada.

Kuna Eestis üliõpilaslaagrite korraldus puudub, siis muidugi saab meie vastus olla lühikene.

EVANGELISATSIOONI NÄDAL.

Eesti Kristlik Üliõpilasliit korraldab 11.—16. veebr. Ülikooli aulas üliõpilaskonnale evangelisatsiooninädala järgmise kavaga:

11. veebr. kell 8 õ. Sissejuhatav sõna: prof. H. Moora. Kõne „Meie aja vaim“ — mag. E. Teppan.

12. veebr. kell 8 õ. Sissejuhatav sõna: prof. H. Moora. „Mis on Kristusel ütelda tänapäeva üliõpilasele“ kõnelevad: stud. theol. V. Uuspuu, stud. phil. V. Kõnsa, stud. med. T. Kokamägi, stud. phil. H. Luht, rer. gymn. H. Niiler, stud. theol. H. Pöld.

14. veebr. kell 8 õ. Sissejuhatav sõna: prof. H. Moora. Kõne: „Kuidas jõuda usule Kristuses“, v. assistent ins. H. Oengo.

Pärast kõnesid läbirääkimised kell 9 õ. aud. nr. 5.

16. veebr. kell 6 õ. üliõpilaste ülemaailmsel palvepäeval evangelisatsiooninädala lõpp-jumalateenistus ülikooli kirikus.

Kõikidel ettekannetel ning jumalateenistusel kirikus muusikalised ettekanded.

ORGANISATSIOONIDE ELU

Üliõpilasorganisatsioonid ja rahvahääletus.

Riigivanema poolt esitatud rahvuskogu kokkukutsumise kava puhul määratud rahvahääletuse asjus on ka üliõpilasorganisatsioonid oma seisukohti hakanud avaldama. Ajakirjanduse läbi teatavaks Eesti Üliõpilaste Seltsi ja korp. Ugala seisukohad.

Selles asjas peeti Tartus 20. jaan. õhtul Eesti Üliõpilaste Seltsi Tartu vilistlaste erakorraline koosolek. Läbiarutatud praeguse põhiseaduse muutmise küsimuse, leiti üksmeel-

selt, et praeguse põhiseaduse muutmise on tarvilik ja tuleb läbi viia, et kindlustada Eestile püsivat ja demokraatlikku riigikorda. Samal ajal on ka EÜS koondused üle maa küsimust selgitanud ja täielises üksmeeles asunud pooldavale seisukohale eelseisva rahvahääletuse suhtes ning on otsustanud aktiivselt kaasa aidata põhiseaduse muutmisele.

Korp. Ugala vilistlaskogu ja konvendi eestseisused on teatanud oma otsuse järgnevalt:

Korporatsioon Ugala vilistlaskogu ja konvent Tartus, tunnustades Rahvuskogu kokkukutsumise riigi-

vanema poolt väljakuulutatud alustel rahvuspoliitiliselt tarvilikuks ja tähtsaks ning Eesti sisemises ülesehitustöös põhjanevaks algatuseks, otsustas kogu oma liikmeskonnaga hääletada eelseisval rahvahääletusel „poolt“.

Korporatsioon Ugala kui rahvuslik üliõpilasorganisatsioon, kelle tähtsamaks juhtlauseks oma põhimõttes on i s a m a a — asub seisukohal, et üliõpilasorganisatsioon kui niisugune ei või end segada isikuga parteipoliitilisse võitlusse, kuid rahvuspoliitilistes küsimustes samub ta vankumatult kaasa.

Seda joont on korp. Ugala seni pidanud ja tahab ka edaspidi seda teha. Eelseisvat rahvahääletust tuleb võtta kui küsimust, mis haarab kogu meie rahva iseolemise aluseid ning korporatsioon Ugala loeb seda niivõrd tähtsaks, et rakendab kogu oma liikmeskonna eelseisva suure algatuse edukaks läbiviimiseks.

Järgmine „Üliõpilasleht“ ilmub vabariigi aastapäevaks vastavasisulisel erinumbrina.

Ilmub 13 korda aastas. Tellimishind 3 krooni aastas, 1½ krooni semestris.

Pea- ja vastutavtoimetaja: V. Pärtelpoeg.

Tegevtoimetaja: Jaan Ots.

Toimetuse liikmed: A. Eliaser, H. Tõnisson.

Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus.

Toimetuse aadress: Üliõpilasmaja, Tartu.

EVA 25tk. 35s.

Selle 1923a. peale püsinud üksuspaberessi kenta maksab vana tõde: „VANA SÖBER ON PAREM KUI KAKS UUT.“

„Üliõpilasleht“

Toimetuse ja talituse

Üliõpilasmajas III korral on avatud teisipäeval ja laupäeval kella 15—16

Aadr.: Üliõpilasmajas, Tartu; tel. 2-91

Aasta tellim. — kr. 3. — ja ½ a. — kr. 1.50.

Välismaale: aastas kr. 5. — ja ½ a. — kr. 2.50

Saadaval 1914, 1915, 1916, 1920—35 aastakäigud ja üksiknumbrid.

Varemaid aastakäike müüakse 30% hinnaalandusega.

Viljandi Eesti Põllumeeste Seltsi

kaubanduse osakond • Viljandis,
Tallinna tän. nr. 3. Postkast 37. Telefonid 6 ja 2-13

Telegrammid: „Estokommerts“.

Tarvitajad!

Parimaks ostukohaks kauba väärtuse, väljavaliku kui ka hinna poolest on igale meie täiuslikult sisseseatud: koloniaal-, manufaktuur-, laua- ja kööginõude-, põllutööriistade- ja masinate-, teraskaupade-, naha-, klaasi-, masinaosade-, raskekaupade- ja õli-jaoskonnad.

Müük suurel ja väikesel arvul

HARUKAUPLUSED:

Tarvastus: telefon 20
S. Kõpus: telefon 5
Õisus: telefon 8

Peakaupluse juures asub

k/s. «Oma» Viljandimaa peaesindus

Kaubandus-Tööstuse Aktsiaselts

„KREENBALT“

Tallinn, Suur Karja tän. 13

Postkast nr. 346

Telegr. aadress: „Kreenbalt“ Tallinn

Telefon: 425-14

Järgmiste kodumaa tekstiilvabrikute müügikeskkoht ja pealadu:

Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise Vabriku A-S.
Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri O-Ü.
Sindi Tekstiilvabrikute Ühisus, end. Wöhrmann ja Poeg
Eesti Niidivabriku Ühisus

Kõigi ülalnimetatud vabrikute saaduste en-gros müük.

GLADIAATORI SÕPRADELE
A. L E C O Q
VALMISTAS JÕUDUANDVA ÕLLEUUDISE
TÕMMU HIIID

Õlled, porter,
karastusjoogid
ületamata
hääduses!

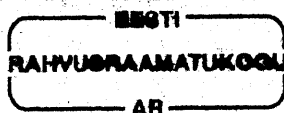

AKTSIASELTS

A. L E C O Q

T A R T U S

Hind 35 senti.

E. K.-Ü. „Postimehe“ trükk, Tartus 1936.